

LİMİTED ŞİRKETLERDE ÖNCELİK, ÖNALIM VE ALIM HAKLARININ KULLANILMASINA İLİŞKİN BELİRLİ ESASLAR

Certain Principles for Exercising First Option, Pre-emption and Purchase Rights in Limited Liability Companies

Cansu CİNDORUK*

Özet

Türk Ticaret Kanunu'nun 577'nci maddesinde limited şirket sözleşmesinde öngörüldükleri takdirde bağlayıcı hüküm hâline gelen kayıtlar sayılmış; ilgili maddenin 1/-(b) bendinde, ortaklara veya şirkete esas sermaye payları ile ilgili olarak önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım ve alım haklarının tanınmasına ilişkin düzenlemelere temas edilmiştir. TTK'nın 587'nci maddesinde ise tescil ve ilan edilen şirket sözleşmesi bakımından TTK m. 36 hükmü uyarınca ticaret sicilinin olumlu etkisinin geçerli olduğu kayıtları sayılmış; ilgili maddenin (j) bendinde de esas sermaye payları ile ilgili olarak öngörülen anılan haklara yer verilmiştir. Limited şirket payları üzerinde kurulan bu haklar, mehaz İsviçre hukukunda ise ortaklar bileşiminin korunması amacıyla hizmet eden birer yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirilmiştir. Buna karşılık her iki hukuk sisteminde de ilgili hakların kullanım şekli ve esaslarına ilişkin ayrıntılı bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Limited şirketlerde ortaklara karşı ileri sürülen alım haklarının, ortak sıfatının kaybına yol açabileceği dikkate alınırsa hakkın kullanılmasına ilişkin belirli esasların; özellikle limited şirket ortağının şirketten çıkarılmasına ilişkin kanuni düzenlemeler çerçevesinde incelenmesinde fayda bulunmaktadır. Ayrıca TTK m. 577/1-(b)'de sayılan bu hakların, yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirilmesi hâlinde ise şirketin iktisap ettiği kendi esas sermaye payları ile ilgili olarak, şirkete karşı ileri sürülüp sürülemeyeceğinin belirlenmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Limited Şirket, Yan Edim Yükümlülüğü, Öncelik Hakkı, Önalım Hakkı, Alım Hakkı.

Abstract

The provisions whose binding depends on anchoring in the articles of association are listed in Article 577 of the Turkish Commercial Code. In subparagraph (b) of this article, the provisions regarding the establishment of first option, pre-emption and purchase rights of the shareholders or the company in capital contributions are stated. Per Art.587 of the TCC, the registered articles of association in the trade registry regarding first option, pre-emption and purchase rights concerning capital contributions shall bear an informative effect on third parties. Under Swiss law, these rights concerning capital contributions in limited liability companies are considered ancillary obligations. On the other hand, in both legal systems there is no regulation or legislation on the forms and conditions of the stated rights. Considering that the exercise of purchase rights against shareholders may result in the exit of the shareholder, it is crucial to examine the basic principles under the legal provisions regarding the withdrawal of a limited

➤ Bu makale Etik Kurul iznine tabi değildir/This article is not subject to Ethics Committee permission.

➤ Makale Geliş Tarihi/Article Received Date: 20.09.2023

➤ Yayın Kurulu Kabul Tarihi/Editorial Board Acceptance Date: 27.12.2023

* Arş. Gör., Başkent Üniversitesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi, ccindoruk@baskent.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7738-5784>.

liability company shareholder. Moreover, it is necessary to determine whether these rights could be exercised regarding these shares acquired by the company, if such rights are considered as ancillary obligations.

Keywords: Limited Liability Company, Ancillary Obligations, First Option, Pre-emption, Purchase Rights.

GİRİŞ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun¹ (TTK) 577'nci maddesinin 1/-(b) bendinde, esas sermaye payları ile ilgili olarak önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım ve alım haklarının tanınmasına ilişkin kayıtların, şirket sözleşmesinde öngörüldükleri takdirde bağlayıcı hüküm hâline geleceği kabul edilmiştir. Böylece borçlar hukukuna özgü olan bu hakların, bir limited şirket sözleşmesinde yer almakla ortaksal nitelik kazanacağı öngörülmüştür. Tescil ve ilan edilen limited şirket sözleşmesinin, TTK'nın 36'ncı maddesi uyarınca ticaret sicilinin olumlu etkisinden yararlanabilecek kayıtlarının sayıldığı TTK m. 587 hükmünün (j) bendinde de anılan haklara temas edilmiştir. Bu şekilde üçüncü kişilerin, şirket sözleşmesinde yer alan ve usulüne uygun olarak tescil ve ilan edilen bu hakları bilmediklerini iddia edemeyecekleri kabul edilmiştir. Buna karşılık söz konusu hakların kullanım şekli ve koşulları bakımından ayrıntılı bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Limited şirketlerde esas sermaye paylarıyla ilgili olarak tanınan öncelik, önalım ve alım hakları, mehz İsviçre hukukunda ortaklar bileşiminin ve şirketin bağımsızlığının korunması amacıyla öngörülen birer yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirilmiştir². Hukukumuzda ise anılan hakların bir limited şirket sözleşmesinde öngörülmeyle ortaksal nitelik kazanacağına temas edilmekle beraber³ şirketler hukuku düzenlemeleri çerçevesinde hangi borcun karşılığını oluşturduğuna işaret edilmemiştir. Limited şirketlerde ortaklar veya şirket lehine tanınan bu hakların, birer yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirilmesi hâlinde ise bu hakların kullanılmasına ilişkin belirli hususlar incelemeye muhtaç görünmektedir. Bu bağlamda şirketin iktisap ettiği esas sermaye paylarıyla ilgili olarak, yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirilen bu hakların ileri sürülüp sürülemeyeceğinin tespiti gerekmektedir. Ayrıca TTK m. 577/1-(b)'de sayılan bu hakların, bir ortağın esas sermaye paylarının tamamına ilişkin olarak kullanılması; ortak sıfatının yitirilmesi anlamını taşıyabileceği için hakkın düzenlenme şekline ve kullanımına ilişkin belirli esasların, limited şirket ortağının şirketten çıkarılmasına ilişkin TTK m. 640

¹ RG, 14.02.2011, S. 27846.

² Botschaft zur Revision des Obligationenrechts (GmbH-Recht sowie Anpassungen im Aktien-, Genossenschafts-, Handelsregister- und Firmenrecht) vom 19 Dezember 2001 (Botschaft GmbH 2002) 3173.

³ Limited şirket sözleşmesinde öngörülen anılan hakların ortaksal niteliğine ilişkin bkz. Ünal Tekinalp, *Anonim Ortaklıkta Yeni Bağlam Sisteminin Esasları (Pay Defteri Hukuku ile)* (Vedat Kitapçılık 2012) 84; Hasan Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi* (C. 4, Adalet Yayınevi 2022) § 65 N. 9; Muharrem Tütüncü, *Şirketler Hukuku Şerhi* (Ed. Kemal Şenocak), (C. 4, Seçkin Yayınevi 2023) 4062.

vd. düzenlemeleriyle bağlantılı olarak incelenmesinde fayda bulunmaktadır. Bu bağlamda anılan hakların, bir ortağın esas sermaye paylarının tamamına ilişkin olarak kullanılıp kullanılmayacağı belirlenmesi ve bu tür bir kaydın, şirket sözleşmesinde hangi koşullara uygun olarak öngörülebileceğinin değerlendirilmesi gerekir. Bununla beraber ortaklara karşı bu hakların kullanılmasının, ilgili ortağın şirketten ayrılmasıyla sonuçlanabileceği hâllerde kanun koyucu tarafından öngörülen hangi düzenlemelerin uygulama alanı bulacağı tespit edilmelidir. Bu hususta özellikle şirketin hak sahipliği çerçevesinde, şirketin kendi esas sermaye paylarını iktisabına ilişkin sınırlamaların uygulanabilirliği üzerinde durulmalıdır. Bu çalışmada, limited şirket paylarını konu edinen öncelik, önalım ve alım haklarının temel nitelikleri dikkate alınarak hakkın kullanımına ilişkin belirli hususların, mehz İsviçre hukukunda yer alan düzenlemeler ile bağlantılı bir şekilde incelenmesi amaçlanmaktadır.

I. ÖNCELİK, ÖNALIM VE ALIM HAKLARINA İLİŞKİN HUKUKİ ESASLAR

Türk Ticaret Kanunu'nun limited şirketlere ilişkin muhtelif hükümlerinde, esas sermaye paylarını konu edinen öncelik, önalım ve alım haklarına temas edilmiş; bu hakların, farklılık arz eden belirli nitelikleri haiz olduğu öngörülmüştür. Ancak ilgili düzenlemelerde anılan hakların şekle ve esasa ilişkin hususları ayrıntılı olarak hükme bağlanmamıştır. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu⁴ (TMK) çerçevesinde önalım ve alım hakları, “*Taşınmaz Mülkiyetinin Kısıtlamaları*” bahsinde düzenlenmiş; 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda⁵ (TBK) ise bu haklar, “*Satış İlişkisi Doğuran Haklar*” başlığı altında hükme bağlanmıştır. Buna karşılık ilgili düzenlemelerde de bu hakların herhangi bir tanımına yer verilmemiştir.

A. Limited Şirketlerde Öncelik, Önalım ve Alım Hakkı Kavramları

Türk Ticaret Kanunu'nun 577'nci maddesinin 1/-(b) bendinde yer alan “*önerilmeye muhatap olma hakkı*”, ilgili maddenin İsviçre hukukunda karşılığı olan İsviçre Borçlar Kanunu'nun (*Obligationenrecht, OR*)⁶ Art. 776a/1-(2) düzenlemesinde, “*öncelik hakkı/öncelikle alım hakkı*” kavramını karşılayan “*Vorhandsrecht*” terimi ile ifade edilmiştir⁷. Bu bağlamda önerilmeye muhatap olma hak-

⁴ RG, 08.12.2001, S. 24607.

⁵ RG, 04.02.2011, S. 27836.

⁶ <https://fedlex.data.admin.ch/eli/cc/27/317_321_377> (E.T. 19.10.2022).

⁷ “*Vorhandsrecht*” teriminin hukukumuzda, “*öncelik hakkı/öncelikle alım hakkı*” olarak nitelendirilmesine ilişkin bkz. Ünal Tekinalp, “Anonim Ortaklık Payının Alım, Önalım, Geriyealım ve Benzer Haklara Konu Olması Sorunu” *Medeni Kanun 50.Yıl Sempozyumu* (Fakülteler Matbaası 1978) 345, 349; Harun Keskin, “Emredici Hükümler İlkesinin Borsaya Kote Edilmemiş Anonim Şirketlerde Daha Esnek Yorumlanmasına İlişkin Avusturya Yüksek Mahkemesi (OGH) Kararı” (2015) 31(4) *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 193, 201 dpn. 16; “*Vorhandsrecht*” kavramına ilişkin İsviçre hukukunda öngörülen tanımlara bkz. Dieter Henrich, *Vorvertrag, Optionsvertrag, Vorrechtsvertrag (Eine dogmatisch-systematische Untersuchung der*

kanın, mehzaz kanunda “*Vorwegzeichnungsrecht*” ifadesi ile anıldığı ve TTK m. 5771/-(b)’de temas edilen bu hakkın ise, Art. 776a OR hükmüne uygun olarak “*öncelik hakkı*” şeklinde anlaşılması gerektiği doktrinde ileri sürülmüştür⁸.

Limited şirket payları üzerinde kurulan öncelik hakkı, hakkın muhatabı ortağın esas sermaye payını üçüncü bir kişiye devretmek istemesi hâlinde bunu öncelik hakkı sahibi olan kişi veya kişilere önermesi yükümlülüğünü içeren bir tür alacak hakkı olarak nitelendirilebilir⁹. Ancak öncelik hakkının içeriği, şirket sözleşmesinde farklı şekillerde düzenlenebilmekte ve böylece hak sahibine, payı devralma hususunda çeşitli yetkiler tanınabilmektedir. Bu bağlamda esas sermaye payını devretmek isteyen ortağa, öncelik hakkı sahibine bunu bildirme ve bir teklif sunma yükümlülüğünün (*teklifte öncelik*) öngörülmesi veya bir öneride bulunma borcunun (*öneride öncelik*) yüklenmesi mümkündür. Birinci ihtimalde ortağın, esas sermaye payını devretme isteğini bildirmesi bir öneriye davet niteliği taşır. Dolayısıyla ortağın, hakkın konusunu oluşturan payı devretmesi yönünden herhangi bir zorunluluğunun bulunmadığı görülmektedir¹⁰. Buna göre ortağı bağlayan tek husus, paylarını devretme isteğinin devam etmesi hâlinde bu devir sözleşmesini, aynı şartlar altında hak sahibi ile akdetmek zorunda olmasıdır¹¹. İkinci ihtimalde ise ortağın, esas sermaye payını devretme isteğini bildirmesi bir öneri niteliği taşıyacağı için öncelik hakkı sahibinin kabul beyanıyla devir sözleşmesi kurulur¹².

vertraglichen Bindungen vor und zu einem Vertragsschluss) (Beiträge zum ausländischen und internationalen Privatrecht, Bd. 32, Walter de Gruyter GmbH & Co KG, 2020) 68; Markus Vischer, “Der Aktionärsbindungsvertrag als Instrument der Nachfolgeplanung (bei Aktiengesellschaften)” (2020) (1) Successio <<https://www.successio.ch/de/artikel/2504-0812-2020-0001/der-aktionarbindungsvertrag-als-instrument-der-nachfolgeplanung-bei>> (E.T. 24.10.2022). Tina Huber-Purtschert/Eva Maissen, “Vorhandrechte in Aktionärsbindungsverträgen: Ein Beitrag zu den Anforderungen an die Ausgestaltung” (Hrsg. Portmann et al.), *Gedenkschrift für Claire Huguenin* (Dike Verlag 2020) 184.

- ⁸ Doktrinde ileri sürülen bu görüş doğrultusunda TTK m. 5771/-(b)’de yer alan “*Önerilmeye muhatap olma hakkı*” kavramı, çalışmamızda “*Öncelik hakkı*” olarak nitelendirilmektedir. Bu hususta ayrıntılı değerlendirme için bkz. Hasan Pulaşlı, “Limited Şirketler Hukukundaki Güncel Gelişmeler ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısındaki Bazı Sorunlar” (2009) 25(2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 37, 53; Rifat Cankat, “Limited Ortaklıklarda Opsiyon Hakları” (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi 2017) 117; Önerilmeye muhatap olma hakkının yalnızca şartlı sermaye artırımı çerçevesinde değiştirme veya alım hakkı içeren tahvil ve benzeri borçlanma araçlarının ihraç edilmesi durumuyla sınırlı olarak uygulama alanı bulacağına ilişkin ayrıca bkz. Mustafa İsmail Kaya, *Şartlı Sermaye Artırımı* (Yetkin Yayınları 2009) 146; TTK m. 5771/-(b)’de öngörülen bu hakkın, TTK m.466’da hükme bağlanan önerilmeye muhatap olma hakkından farklı olduğuna ilişkin ayrıca bkz. Tekinalp, *Bağlam* 86.
- ⁹ Murat Yusuf Akın/Rifat Cankat, “Limited Ortaklıklarda Opsiyon Haklarının Hukuki Niteliği” (2022) 28(2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 980, 987; Huber-Purtschert/Maissen 184; Pulaşlı, *Limited Şirketler* 53; Tekinalp, *Bağlam* 86.
- ¹⁰ Gül Okutan Nilsson, *Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Sözleşmeleri* (Çağa Hukuk Vakfı Yayınları 2003) 211.
- ¹¹ Okutan Nilsson 211.
- ¹² Tamer Bozkurt, *Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Sınırlandırılması* (On İki Levha Yayınları

Bununla beraber hak sahibinin bu öneriyi reddetmesi hâlinde ise ilgili ortağın, esas sermaye payını üçüncü bir kişiye de devretmesi mümkündür. Görüldüğü üzere öncelik hakkı, ilgili ortağın esas sermaye payını devretme isteği üzerine harekete geçmekte olup üçüncü kişiler ile somut bir devir sözleşmesinin kurulması şartına bağlı tutulmamaktadır¹³.

Limited şirket payları üzerinde kurulan önalım hakkında ise hak sahibine, üçüncü bir kişi ile bu payların devrine ilişkin bir sözleşmenin kurulması hâlinde, tek taraflı irade bir beyanıyla ilgili payları iktisap etme imkânı tanınmaktadır¹⁴. Buna göre önalım hakkının, hakkın konusunu oluşturan esas sermaye paylarının devrini talep etme yetkisi veren yenilik doğurucu bir hak olarak nitelendirilmesi mümkündür¹⁵. Nitekim ortaklar veya şirket tüzel kişiliği lehine tanınan önalım hakkının kullanılmasıyla bir devir sözleşmesi kurulur ve ilgili ortağın, esas sermaye payını hak sahibine devretme yükümlülüğü doğar. Bu bağlamda önalım hakkı, üçüncü kişi ile akdedilen devir sözleşmesinin şartlarına tâbi tutulabileceği gibi şirket sözleşmesinde, hakkın kullanımına ilişkin özel koşulların da öngörülmesi mümkündür¹⁶.

Limited şirket sözleşmelerinde, esas sermaye paylarına ilişkin geri alım hakkından ziyade, alım ve satım haklarına (*alım ve satım opsiyonu*) ilişkin kayıtlara yer verildiği söylenebilir. Amerikan hukukunda “*call option/put option*” terimleri ile ifade edilen bu hakların kullanılmasıyla hakkın muhatabının, alım hakkının konusunu oluşturan esas sermaye paylarını devretme; satım hakkının konusunu oluşturan esas sermaye paylarını ise devralma yükümlülüğü söz konusu olur¹⁷. Buna karşılık satım hakkı, TTK m. 577/1-(b) hükmünde belirtilen haklar arasında sayılmamış; ilgili hükmün gerekçesinde ise, “*İşte 577’nci madde bu kayıtları sınırlı sayıda*

2016) 257; Okutan Nilsson 212.

¹³ Bozkurt 259.

¹⁴ Philipp Meier Schleich, “Option und Optionsvertrag (Vertragsherbeiführende Optionsrechte aus schuldrechtlicher Sicht)” *Zürcher Studien zum Privatrecht* (Schulthess Juristische Medien AG 2016) 13; Mehmet Bahtiyar, *Anonim Ortaklık Anasözleşmesi* (Beta Yayıncılık 2001) 245; Okutan Nilsson 214.

¹⁵ Sözleşmeden doğan önalım hakkına ilişkin tanımlar için bkz. Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (8. Baskı, Yetkin Yayınları 2020) 201-202; Halük Tandoğan, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri* (C. I, 6. Baskı, Vedat Kitapçılık 2008) 274; M. Kemal Oğuzman/Özer Seliçi/Saibe Oktay Özdemir, *Eşya Hukuku Kısaltılmış Ders Kitabı* (3. Baskı, Filiz Kitabevi 2020) 298; Çiğdem Kırcı, “Önalım Hakkı Konusunda Medeni Kanundaki Değişiklikler” *Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı* (Beta Yayıncılık, 2002) 1179; Didem Akalp Demirtabak, *Yasal Önalım Hakkı* (On İki Levha Yayıncılık 2010) 8.

¹⁶ Mehmet Bahtiyar, “Anonim Ortaklıkta Payların Üçüncü Kişiye Satılması Durumunda Diğer Ortaklara Önalım Hakkı Taniyan Anasözleşme Hükümleri ve Etkileri” (2001) 11(2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 83, 90; Tekinalp, *Alım, Önalım, Geriyealım ve Benzer Haklar* 347-348.

¹⁷ Ünal Tekinalp, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku* (5. Baskı, Vedat Kitapçılık 2020) N. 9-137b, N. 9-137c; Huber-Purtschert/Maissen 184.

(*numerus clausus*) göstermektedir” şeklinde bir ifade yer verilmiştir¹⁸. TTK’nın 577’nci maddesinin mehz hükmü olan Art. 776a OR düzenlemesinde de satım hakkına yer verilmemiş olmasından hareketle şirket sözleşmesinde öngörülen bu hakkın, ortaksal niteliği haiz olup olmadığı bir sorun olarak ele alınmıştır. Bu hususta doktrinde ileri sürülen bir görüş, satım hakkı ile TTK m. 577/1-(b)’de sayılan diğer haklar arasında bir ayırım yapılmasına ihtiyaç duyulmadığı ve dolayısıyla bu hakkın da ortaksal nitelik taşıyabileceği yönündedir¹⁹. Bu görüş çerçevesinde satım hakkının gerek konu gerekse işlev yönünden diğer haklar ile benzerlik taşıdığı ve aynı şekilde mevcut ortaklık yapısını korumaya hizmet ettiği belirtilmiştir²⁰. Gerçekten limited şirket paylarını konu edinen satım hakkının, TTK m. 577’de belirtilen diğer haklar ile yapısal özdeşliği göz önünde bulundurulursa şirket sözleşmesinin korporatif hükümleri arasında neden sayılmadığı belirsiz görünmektedir²¹.

Bu hususu ortaklar lehine tanınan haklar yönünden ele alan Germann, satım hakkının pozitif hukuka uygun olup olmadığını şirket sözleşmesinde ne şekilde düzenlendiğine bağlı olarak pozitif hukuka uygun olup olmadığını belirlenebileceğini ileri sürmüştür²². Bu bağlamda yazar, ortakların şirkete karşı satım hakkının, herhangi bir sınırlamaya tâbi olmaksızın, koşulsuz bir şekilde tanınamayacağını belirterek sermayenin korunması ilkesi gereğince bu tür bir hakkın, ancak belirli şartlara uygun bir şekilde kullanılabileceğine dikkat çekmiştir. Ayrıca ortakların, her ne kadar şirkete karşı kullanılabileceği şarta bağlı bir satım hakkından söz edilebilirse de bu hakkın, eşit işlem ilkesi gereği yalnız tüm ortakların rızasıyla öngörülebileceğini belirtmiştir²³. Bu değerlendirmeye göre, ortaklar lehine satım hakkının öngörülebilmesi için tüm ortakların rızası aranacak ve hakkın kullanılması ise, şirketin kendi esas sermaye paylarını iktisabına ilişkin koşullara tâbi tutulacaktır. Bunun yanı sıra yazar, ortakların diğer ortaklara karşı kullanacağı satım hakkı çerçevesinde ise, söz konusu payların devralınmasının yükümlü ortak için önemli bir yük teşkil edeceği ve dolayısıyla ilgili ortağın, kural olarak bu devir işlemine rıza göstermesi gerektiği üzerinde durmuştur. Yine şirket sözleşmesinde öngörülen satım hakkının tüm ortaklara karşı kullanılamaması hâlinde de asimetrik bir risk dağılımının gündeme gelebileceğine dikkat çekmiştir²⁴. Kanaatimizce satım hakkının, her ne kadar belirli koşullara uygun olarak, şirket sözleşmesinde düzenlenebileceği ileri sürülebilirse de kanun koyucunun bu yöndeki iradesi de dikkate

¹⁸ Bkz. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 577’nci madde gerekçesi.

¹⁹ Murat Yusuf Akın/Rifat Cankat 986.

²⁰ Murat Yusuf Akın/Rifat Cankat 986.

²¹ Sandro Germann, *Die Personalistische AG und GmbH (Unter besonderer Berücksichtigung von Aktionär- und Gesellschafterbindungsverträgen)* (Hrsg. Peter Forstmoser), (Dike Verlag 2015) 894 N. 2098; Reto Sanwald, *Austritt und Ausschluss aus AG und GmbH* (Schweizer Schriften zum Handels- und Wirtschaftsrecht, Bd. 280, Dike Verlag 2009) 361, 364.

²² Germann 894 N. 2098.

²³ Germann 895 N. 2099; Sanwald 363, 192.

²⁴ Germann 896 N. 2102.

alınmaya muhtaç görünmektedir²⁵. Nitekim bu tür bir hakkın, şirket sözleşmesinde bağlayıcı bir hüküm olarak öngörülebileceğine ilişkin kanunda açık bir düzenlemeye yer verilmedikçe aksi yönde bir kabul, şirketler hukuku düzenlemeleri çerçevesinde öngörülen belirli esaslarla çelişebilir²⁶. Dolayısıyla satım hakkına ilişkin kayıtların ortaksal niteliğine kanunda açıkça işaret edilmemiş olması, borçlar hukukuna özgü nitelikte olan bu hakkın, korporatif bir şirket sözleşmesi hükmüne vücut vermeyeceğini gösterebilecektir.

B. Limited Şirket Payları Üzerinde Öncelik, Önalım ve Alım Haklarının Tanınmasına İlişkin Kanuni Düzenleme ve Uygulama Alanı

1. İsviçre Hukukunda

01.01.2008 tarihinde yürürlüğe giren “Limited Şirketlere İlişkin Revizyon”²⁷ düzenlemeleri ile İsviçre Borçlar Kanunu’nun 772 ilâ 827’nci maddeleri arasında öngörülen limited şirketlere ilişkin hükümlerde kapsamlı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler çerçevesinde konumuza ilişkin olarak öngörülen bir düzenleme ise, İsvBK’nın “*Şartlı Zorunlu İçerik*” başlığını taşıyan Art. 776a hükmünde ele alınmış; ilgili maddede limited şirket sözleşmesinde öngörülmekle bağlayıcı nitelik kazanacağı kabul edilen hususlar iki ayrı bent hâlinde sayılmıştır. Buna karşılık Art. 776a OR hükmü, İsvBK’da anonim şirketler için öngörülen paralel hükme (Art. 627) dayanılarak, 19.06.2020 tarihinde kabul edilen “*Anonim Şirketlere İlişkin Revizyon*”²⁸ düzenlemeleri ile birlikte yürürlükten kaldırılmıştır. Dolayısıyla limited şirket payları üzerinde öncelik, önalım ve alım haklarının tanınmasına ilişkin kanuni düzenlemenin, Art. 776a OR hükmünün yürürlükte olduğu 01.01.2023 tarihine kadarki dönem açısından ayrıca incelenmesinde fayda bulunacaktır.

a. 01.01.2023 Tarihine Kadar Geçerli Olan Kanuni Düzenleme

Türk Ticaret Kanunu’nun 576’ncı maddesinin, İsviçre hukukunda karşılığı olan İsvBK’nın Art. 776 düzenlemesinde limited şirket sözleşmesinde bulunması zorunlu kayıtlar, “*Kanunen Öngörülen İçerik*” başlığı altında dört bent hâlinde

²⁵ Limited şirket ortakları arasındaki satım haklarına ilişkin olarak aynı yönde bkz. Sanwald 365.

²⁶ Nitekim anılan haklar, borçlar hukukuna özgü nitelikte olup TTK m. 577 hükmü gereği ancak bir limited şirket sözleşmesinde yer almakla ortaksal nitelik kazanabilmektedir. Zira bir borç sözleşmesi niteliğini taşıyan bu tür düzenlemeler, limited şirketler hukuku çerçevesinde izin verildiği takdirde ortaksal alanda sonuç doğuran, korporatif şirket sözleşmesi hükümleri arasında sayılabilecektir. Şirket sözleşmesi hükümleri arasındaki bu ayrıma ilişkin bkz. Ulrich Noack, “Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG)” (Hrsg. Noack/Servatius/Haas), *Beck’sche Kurzcommentare* (23. Aufl., Verlag C.H.Beck 2022) § 53 Rn. 15; Tütüncü, *Şirketler Hukuku Şerhi* 4068; Anonim şirketler yönünden benzer bir değerlendirme için bkz. Okutan Nilsson 234.

²⁷ **Änderung des Obligationenrechts** (GmbH-Recht sowie Anpassungen im Aktien-, Genossenschafts-, Handelsregister- und Firmenrecht) (OR) vom 16. Dezember 2005 (AS 2007 4791; BBI 2002 3148).

²⁸ **Änderung des Obligationenrechts (Aktienrecht) vom 19. Juni 2020** (AS 2020 4005; BBI 2017 399).

sayılmıştır. Art. 777/1 OR hükmü uyarınca bu zorunlu asgari içeriğin, şirketin kuruluşunun ön koşulunu oluşturduğu doktrinde ifade edilmiştir²⁹.

TTK'nın 577'nci maddesinin mehzadaki karşılığı olan Art. 776a OR düzenlemesinde ise “Şartlı Zorunlu İçerik” başlığı altında, öngörülmesi koşuluyla şirket sözleşmesinde bulunması gerekli kayıtlar iki ayrı fıkra hâlinde sayılmıştır. İlgili düzenlemenin birinci fıkrasında, kanunda öngörülmemekle beraber şirket sözleşmesi ile tanınabileceği kabul edilen hak ve yükümlülüklerle ilişkin bir listeye yer verilmiş ve böylece sermaye şirketlerinde çoğu kez pay sahipleri sözleşmelerine konu oluşturan belirli hususlar açısından tüzel kişiliğe özgü bir koruma sağlanmıştır³⁰. Anılan hükmün ikinci fıkrasında ise, korporatif yapıyla ilgili olarak kanuni düzenlemeden ayrılabilen hususlar ele alınmıştır³¹. Böylece Art. 776a OR hükmünde, söz konusu kayıtların şirket sözleşmesinde yer almakla bağlayıcı nitelik kazanacağı kabul edilmiş ve korporatif yapının ortaklar tarafından şekillendirilmesine izin verilmiştir³². Diğer bir deyişle limited şirket ortaklarına, belirli ve kişisel unsurları açık ve bağlayıcı bir temele kavuşturabilmeleri açısından geniş bir serbesti tanınmış³³ ve ticaret siciline tescil edilen sözleşme hükümlerini inceleyen üçüncü kişilerin de bu hususlarda bilgi sahibi olmasına imkân verilmiştir³⁴. Bununla beraber Art. 776a OR hükmünde sayılan hususların, şirket sözleşmesi dışında öngörülmüş olmaları hâlinde ortaksal niteliği haiz olmayacağı; örneğin, bir genel kurul kararına konu oluşturması hâlinde de şirketler hukuku bağlamında hüküm doğurmaya-acağı doktrinde ayrıca ifade edilmiştir³⁵.

Limited şirket payları üzerinde öncelik, önalım ve alım haklarının tanınmasına ilişkin kayıtlar ise şirket sözleşmesinin şartlı zorunlu içeriğini oluşturan unsurların sayıldığı Art. 776a OR hükmünün birinci fıkrasının ikinci bendinde ifadesini bulmuştur. Nitekim ilgili düzenlemede, “ortakların veya şirketin, esas sermaye paylarında öncelik, önalım veya alım haklarının kurulması ve koşulları” şeklinde

²⁹ Sabina Kasper Lehne, “Statuten der GmbH” (Hrsg. Münch et al.), *Schweizer Vertragshandbuch* (3. Aufl., Helbing Lichtenhahn Verlag 2018) § 51.

³⁰ Hans Rudolf Trüeb, “GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere-Bucheffektengesetz” (Hrsg. Roberto/Trüeb), *CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht* (3. Aufl., Schulthess Juristische Medien AG 2016) Art. 776a N. 2; Lukas Handschin/Christof Truniger, *Die GmbH* (3. Aufl., Schulthess Juristische Medien AG 2019) Teil: IV, § 8 N. 5.

³¹ Trüeb, *CHK-OR* Art. 766a N. 2.

³² Botschaft GmbH 2002 3173.

³³ Lukas Handschin, “Reichweite und Grenzen der Gestaltungsfreiheit im GmbH-Binnenrecht” (Hrsg. Fleischer et al.), *Konvergenzen und Divergenzen im deutschen, österreichischen und schweizerischen Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht* (Mohr Siebeck 2011) 348; Kasper Lehne § 51; Trüeb, *CHK-OR* Art. 766a N. 1.

³⁴ Handschin/Truniger § 3 N. 26.

³⁵ Werner von Steiger, “Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung” (Hrsg. Beck et al.), *Zürcher Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch: Obligationenrecht* (Bd. 5, Schülless & Co AG 1965) Teil: 5c Art. 777 N. 4; Franz Schenker, *Basler Kommentar Obligationenrecht II* (Hrsg. Honsell et al.), (5. Aufl., Helbing Lichtenhahn Verlag 2016) Art. 776 N. 2

bir ifadeye yer verilerek bu tür kayıtların, şirket sözleşmesinde düzenlenmekle bağlayıcı nitelik kazanacağı kabul edilmiştir. Bununla beraber ilgili kanun tasarisının gerekçesinde ise anılan hakların yan edim yükümlülüğü niteliğinde olduğu öngörülmüştür³⁶. Dolayısıyla yan edim yükümlülüklerinin öngörülme amacına ilişkin Art. 796/2 OR hükmünün dikkate alınması ve şirket lehine tanınan bu haklar açısından, şirketin kendi esas sermaye payımı iktisabı hususundaki Art. 783 OR hükmüne uyulması gerektiği ifade edilmiştir³⁷.

b. 01.01.2023 Tarihinden Sonra Geçerli Olan Kanuni Düzenleme

Limited şirket sözleşmesinin şartlı zorunlu içeriğini oluşturan kayıtların sayıldığı Art. 776a OR hükmü, 19.06.2020 tarihinde kabul edilen ve nihai olarak 01.01.2023 tarihinde yürürlüğe giren İsviçre Borçlar Kanunu'nun "Anonim Şirketlere İlişkin Revizyon" düzenlemeleri kapsamında ve anonim şirket esas sözleşmesinin içeriğine ilişkin paralel hüküm (Art. 627 OR) ile birlikte yürürlükten kaldırılmıştır. İlgili kanun tasarisının gerekçesinde ise Art. 627 OR düzenlemesine yollama yapılarak her iki düzenlemenin, içerik yönünden eksik ve yetersiz bulunduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda, şirket sözleşmesinin şartlı zorunlu içeriğini oluşturmakla beraber kanunda düzenlenmiş olan başka kayıtların anılan maddelerde yer almadığı üzerinde durulmuştur³⁸. Bu eksikliğin ise ancak kapsamlı ve anlaşılması güç olabilecek bir düzenleme ile tamamlanabileceği; buna karşılık, kanunda öngörülen tamamlayıcı hükümlerden sapılabilmesi için dayanak şartı olarak bu tür bir düzenlemeye de ihtiyaç duyulmadığı ifade edilmiştir³⁹.

Limited şirket sözleşmesinde düzenlenmekle bağlayıcı hâle gelen kayıtların sayıldığı Art. 776a OR hükmünün yürürlükten kaldırılmasıyla beraber, söz konusu kayıtlara ilişkin şirket sözleşmesi hükümlerinin ne şekilde etki doğuracağı tartışılabilir. Nitekim şirket sözleşmesinde yer alan tüm düzenlemelerin aynı hukuki etkiyi haiz olmadığı bilinen bir husustur. Şirketler hukukunun kendisine bağladığı özel hukuki rejime tâbi olan "korporatif hükümler" ile genel hükümlerin uygulama alanı bulduğu "şekli hükümler" gerek içerdikleri hak veya yükümlülüklerin konusu gerekse etki alanları yönünden birbirlerinden ayrılmaktadır⁴⁰. Dolayısıyla

³⁶ Botschaft GmbH 2002 3173.

³⁷ Trüeb, *CHK-OR* Art. 766a N. 6; Schenker, *BSK-OR II* Art. 776a N. 5.

³⁸ Botschaft zur Änderung des Obligationenrechts (Aktienrecht) vom 23. November 2016, (Botschaft Aktienrecht 2016) 486.

³⁹ Botschaft Aktienrecht 2016, 487; Peter Forstmoser/Marcel Küchler, *Schweizerisches Aktienrecht 2020* (Das neue Recht der AG, der GmbH und der Genossenschaft und die damit verbundenen weiteren Gesetzesänderungen) (Stämpfli Verlag AG 2022) Art. 627 OR, 92.

⁴⁰ Şirket sözleşmesinin tüzel kişiliğin temel yapısına ve normatif düzenine ilişkin hükümleri, "korporatif/ortaksal/ortaksal/statüye bağlı hükümler" olarak nitelendirilmektedir. Buna karşılık anılan niteliği taşımayan, diğer bir deyişle bireysel ve borçlar hukukuna özgü nitelikte olan düzenlemeler ise "şekli hükümler" olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda korporatif hükümler, ortaksal düzende sonuç doğuran; şirket tüzel kişisini ve şirketin organlarını bağlayan düzenlemeler olarak şekli hükümlerden ayrılmaktadır. Özellikle anonim şirketlerde esas sözleşme

herhangi bir düzenlemenin, yalnızca *şirket sözleşmesinde yer almakla* korporatif olarak etki doğurmayacağını belirtmek gerekir. Bu hâlde Art. 776a OR hükmünün birinci fıkrasında sayılan ve borçlar hukukuna özgü nitelikte olan hakların, şirket sözleşmesinde öngörülmekle bağlayıcı hüküm hâline geleceğine ilişkin kanunda açık bir düzenleme bulunmadıkça ortaksal nitelik de kazanamayacağı söylenebilir. Ancak limited şirket sözleşmesinde yer alan *öncelik, önalım ve alım haklarının, Art. 796/2 OR hükmü uyarınca* birer yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirildiği göz önünde bulundurulursa⁴¹ ortaksal birer hak ve yükümlülük oluşturacağı anlaşılmaktadır. Zira *İsvBK'nın* Art. 796/2 hükmünde yan edim yükümlülüklerinin, şirketin amacına veya şirketin bağımsızlığının ya da ortaklar bileşiminin korunmasına hizmet etmesi gerektiği belirtilmiş ve anılan hakların ise, ortaklar bileşiminin ve şirketin bağımsızlığının korunması amacıyla düzenlenen yan edim yükümlülüklerinden olduğu *öngörülmüştür*⁴².

Türk Ticaret Kanunu'nun 606'ncı maddesinin mehzadaki karşılığı olan Art. 796/1 OR hükmünde yan edim yükümlülüklerinin ancak şirket sözleşmesiyle öngörülebileceği kabul edilmiştir. İlgili düzenlemenin 3'üncü fıkrasında ise, esas sermaye payına bağlanmış olan bu yükümlülüklerin konusu, kapsamı ile esasını teşkil eden diğer hususların, şirket sözleşmesinde açık ve belirgin olarak düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir⁴³. Bununla beraber konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar için ayrı bir düzenlemeye de atıf yapılabileceği doktrinde ifade edilmiştir⁴⁴. Ayrıca şirket sözleşmesi dışında öngörülen bu yükümlülüklerin de yalnızca ilgili taraflar arasında sonuç doğuracağı öngörülmüştür⁴⁵.

hükümleri açısından doktrinde ele alınan bu ayrıma ilişkin ayrıntılı olarak bkz. Holger Fleischer, "Zur Auslegung von Gesellschaftsverträgen und Satzungen-Notizen aus rechtsdogmatischer und rechtsvergleichender Sicht" (Hrsg. Vogt et al.) *Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht in Deutschland, Österreich und der Schweiz 2014* (Mohr Siebeck 2014) 183; Viola Sailer-Coceani, *Münchener Handbuch des Gesellschaftsrechts* (Hrsg. Hoffmann-Becking), (Bd. 4, 4. Aufl., Verlag C.H.Beck 2015) § 6 Rn. 1-2; Arnd Arnold, *Kölner Kommentar zum Aktiengesetz* (Hrsg. Noack/Zetzsche), (Bd. 1, 4. Aufl., Carl Heymanns Verlag 2023) § 23 Rn. 10; Türk hukukunda bkz. Cem Veziroğlu, *Anonim Ortaklıklar Hukukunda Esas Sözleşme Özgürlüğü ve Sınırları* (On İki Levha Yayınları 2021) 278 vd.; Erdoğan Moroğlu, "Anonim Ortaklık Anasözleşmesi ve Hukuki Niteliği" *Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman'ın Anısına Armağan* (Beta Yayıncılık 2000) 521.

⁴¹ Botschaft GmbH 2002 3173.

⁴² Botschaft GmbH 2002 3173; Rino Siffert/Marc Pascal Fischer/Martin Petrin, *GmbH-Recht (Revidiertes Recht der Gesellschaft mit beschränkter Haftung)* (Stämpfli Verlag AG 2008) Art. 776a N. 7; Arthur Meier-Hayoz/Peter Forstmoser, *Schweizerisches Gesellschaftsrecht, (Mit neuem Recht der GmbH, der Revision und der kollektiven Kapitalanlagen)* (Stämpfli Verlag AG 2008) §18 N. 71-72; Manfred Küng/Raphaël Camp, *GmbH-Recht Kommentar (Das revidierte Recht zur Gesellschaft mit beschränkter Haftung)* (Orell Füssli Verlag 2006) 85; Fritz Mommendey, *Unternehmensrecht der Schweiz (Handbuch für Lehre und Praxis)* (Tobler Verlag 2009) 530; Marc Amstutz/Fernand Chappuis, *Basler Kommentar Obligationenrecht II* (Hrsg. Honsell et al.), (5. Aufl., Helbing Lichtenhahn Verlag 2016) Art. 796 N. 12; Handschin/Truniger § 3 N. 29.

⁴³ Botschaft GmbH 2002 3199.

⁴⁴ Amstutz/Chappuis, *BSK-OR II* Art. 796 N. 5; Trüeb, *CHK-OR* Art. 796 N. 11.

⁴⁵ Botschaft GmbH 2002 3198.

Limited şirketlerde yan edim yükümlülüklerinin, şirketin kuruluş aşamasında ilk şirket sözleşmesi ile düzenlenmesi veya ilgili tüm ortakların onayına bağlı olarak, sonradan şirket sözleşmesi değişikliğiyle öngörülmesi mümkündür. Nitekim Art. 797 hükmünde bu yükümlülüklerinin, şirketin kuruluş aşamasından sonra öngörülmesi veya kapsamının genişletilmesi için etkilenen ilgili tüm ortakların onayının bulunması gerektiği kabul edilmiştir. Bu önkoşulun yanı sıra şirket sözleşmesinin değiştirilmesi gereğinden hareketle ilgili genel kurul kararının, aksi öngörülmediği takdirde Art. 808 OR hükmünde öngörülen nisapla alınacağı düzenlenmiştir. Ancak yan edim yükümlülüğünün ifa edilmesi, Art. 808b/1-(3) OR hükmü gereğince esas sermaye payının devrinin ağırlaştırılması, yasaklanması veya kolaylaştırılması anlamına geliyorsa önemli karar nisabının aranacağı hükme bağlanmıştır. Bu hâlde öncelik, önalım ve alım haklarının, esas sermaye payının devrini ağırlaştıran birer yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirildiği dikkate alınırca anılan hakların, sonradan şirket sözleşmesi değişikliğiyle öngörülmesi hâlinde Art. 808b OR hükmünde belirtilen önemli kararlara ilişkin nisabın uygulanacağı söylenebilir⁴⁶. Buna göre söz konusu sözleşme değişikliği için temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunduğu bir genel kurul kararına ihtiyaç duyulacağı anlaşılmaktadır⁴⁷.

2. Türk Hukukunda

Türk Ticaret Kanunu'nun 577'nci maddesinde, bir limited şirket sözleşmesinde öngörülmesi şartıyla bağlayıcı hüküm hâline gelen kayıtlar sayılmıştır. Bu şekilde, kanunda yer almamakla beraber şirket sözleşmesinde bağlayıcı nitelikte düzenlenebilen çeşitli kayıtlara ve TTK m. 579 hükmü çerçevesinde kanuni düzenlemeden sapılabilen belirli hükümlere temas edilmiştir. Böylece korporatif yapının, TTK m. 577 hükmü kapsamında ortaklar tarafından şekillendirilmesine imkân tanınmış ve ilgili hükmün 1/-(b) bendinde, esas sermaye payları üzerinde ortaklara veya şirkete, önerilmeye muhatap olma⁴⁸, önalım, geri alım ve alım haklarının tanınmasına ilişkin kayıtlara yer verilmiştir. TTK'nın 587'nci maddesinde ise ticaret siciline tescil ve ilan edilen şirket sözleşmesinin, TTK'nın 36'ncı maddesinin uygulama alanına giren hususları sayılmış⁴⁹ ve ilgili düzenlemenin 1/-(j)

⁴⁶ Germann 748 N. 1748; Amstutz/ Chappuis, *BSK-OR II* Art. 796 N. 3.

⁴⁷ Art. 808b OR hükmünde öngörülen nisabın, bir tür birleştirilmiş toplantı ve karar nisabı etkisinin bulunduğu yönünde bkz. Roland Truffer/Dieter Dubs, *Basler Kommentar Obligationenrecht II* (Hrsg. Honsell et al.), (5. Aufl., Helbing Lichtenhahn Verlag 2016) Art. 808b N. 2.

⁴⁸ Türk Ticaret Kanunu'nun m. 577/1-(b) hükmünde yer alan önerilmeye muhatap olma hakkının, mehzaz İsviçre hukukunda öngörüldüğü şekilde öncelik hakkı olarak nitelendirilmesi gerektiğine ilişkin bkz. dpn. 6 ve 7.

⁴⁹ Türk Ticaret Kanunu'nun 587'nci maddesinde, ticaret siciline tescil ve ilan edilen şirket sözleşmesine ilgili maddede sayılan hususlarda TTK m.36/1 hükmünün uygulanacağını belirtilmesine karşılık anılan hükmün, bu sayılanlar haricindeki hususların sicilini olumlu etkisinden yararlanamaması amacıyla öngörüldüğü ve dolayısıyla, TTK m.36'nın "üçüncü"

bendinde de şirket sözleşmesinde yer alan ek yükümlülük veya yan edim yükümlülükleri ile esas sermaye payları ile ilgili önerilmeye muhatap olma, önalım, geri alım ve alım haklarına temas edilmiştir.

Görüldüğü üzere, TTK'nın 577'nci maddesi uyarınca esas sermaye paylarıyla ilgili olarak tanınan bu hakların, bir limited şirket sözleşmesinde yer alması hâlinde ortaksal nitelik kazanacağı açıkça kabul edilmiştir. Bu şekilde, söz konusu şirket sözleşmesi hükümlerinin kurucuların yanı sıra şirket tüzel kişisini; şirketin organlarını ve kuruluş aşamasından sonra pay iktisap etmek suretiyle şirkete katılan ortakları da bağlayacağı öngörülmüştür. Burada belirtilmesi gereken husus ise, şirket sözleşmesinin korporatif hükümleri ile TTK m. 36/3 hükmü uyarınca ticaret sicilinin olumlu etkisinin geçerli olduğu hükümlerin etki alanı açısından ayırt edilmesi gerektiğine ilişkindir. Zira korporatif hükümler, şirket tüzel kişisiyle iradi olarak hukuki bir ilişkiye giren kişilere karşı ileri sürülebilirken sicilin olumlu etkisinin geçerli olduğu hükümler ise bu tür bir hukuki ilişkiye dâhil olmayan üçüncü kişilere karşı da ileri sürülebilmektedir⁵⁰. Nitekim TTK m. 587 hükmü uyarınca şirket sözleşmesinin tamamının ticaret siciline tescil ve TTSG'de ilan olunacağını kabul edilmesine karşılık sicilin olumlu etkisinin yalnız ilgili düzenlemede sayılan hususlar açısından uygulama alanı bulacağı kabul edilmiştir⁵¹. TTK'nın 577'nci maddesinde ise m. 587 hükmünde öngörülmediği şekilde TTK m. 36'ya yollama yapılmamıştır. Diğer bir deyişle, TTK m. 577'de temas edilen kayıtların, şirket sözleşmesinde yer almakla ortaksal nitelik kazanacağı kabul edilirken hangi hükümlerin şirket sözleşmesinin tescil ve ilanı ile sicilin olumlu etkisinden yararlanabileceğine ise TTK m. 587'de işaret edilmiştir⁵². Dolayısıyla tescil ve ilan olunan şirket sözleşmesindeki bu hakların üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilirliği, söz konusu kayıtların TTK m. 577'den doğan korporatif niteliğine değil, TTK m. 587'nin 1/-(j) bendi uyarınca sicilin olumlu etkisinden faydalanmasına dayanmaktadır.

II. LİMİTED ŞİRKETLERDE ÖNCELİK, ÖNALIM VE ALIM HAKLARININ ORTAKSAL HAK VE YAN EDİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ NİTELİĞİ

Limited şirket sözleşmesinde öngörülen öncelik, önalım ve alım hakları, ortaksal birer hak ve yükümlülük olarak esas sermaye payının devrini *sınırlandırmaya*

fıkrasına yollama yapılması gerektiğine ilişkin bkz. Abuzer Kendigelen, *Yeni Türk Ticaret Kanunu (Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler)* (3. Baskı, On İki Levha Yayınları 2016) 239 dnp. 46.

⁵⁰ Anonim şirketlerde esas sözleşme hükümleri açısından aynı yönde ve ayrıntılı olarak bkz. Veziroğlu 328.

⁵¹ TTK m. 587 hükmünün amacının, ticaret sicilinin olumlu etkisinin kapsamını belirlemeye yönelik olduğuna ilişkin ayrıca bkz. Tütüncü, *Şirketler Hukuku Şerhi* 4214.

⁵² Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları* N. 19-13a.

hizmet eder⁵³. Zira bu hakların kullanılmasıyla muhatap ortağın, hakkın konusunu oluşturan esas sermaye payının mülkiyetini hak sahibine devretme yükümlülüğü doğmaktadır. Dolayısıyla şirket sözleşmelerinde, ortaklar bileşiminin korunması ve yabancılaşmanın önlenmesi amacıyla bu haklara ilişkin kayıtlara yer verilebileceği söylenebilir⁵⁴. Limited şirket payları üzerinde kurulan bu hakların, ortakstal alandaki etkisinin ve birer yan edim yükümlülüğü olarak öngörülüp öngörülemeyeceğinin tespiti açısından Türk Ticaret Kanunu'nda ne şekilde düzenleme altına alındığının üzerinde durulmasında fayda bulunmaktadır.

A. Ortakstal Nitelik Kazanması

TTK'nın 577'nci maddesiyle tescil ve ilan olunan bir limited şirket sözleşmesindeki öncelik, önalım ve alım haklarının, ortakstal alandaki etkisine temas edilmiş, TTK m. 587 hükmünde ise bu haklar, ileri sürülebileceği çevre açısından düzenleme altına alınmıştır. Nitekim TTK m. 577'de sayılan hususlara ilişkin şirket sözleşmesi hükümlerinin, korporatif olarak etki doğuracağı açıkça kabul edilmiştir⁵⁵. Dolayısıyla esas sermaye payları üzerinde kurulan söz konusu hakların, bir limited şirket sözleşmesinde düzenlenmekle ortakstal nitelik kazanacağı ve şirket organlarının da bu haklara uygun şekilde karar almakla yükümlü olduğu görülmektedir⁵⁶. Ortaklık düzeninde sonuç doğuran bu hükümlerin ihlal edilmesi hâlinde ise şirketler hukuku düzenlemeleri çerçevesinde öngörülen yaptırımların uygulama alanı bulacağı anlaşılmaktadır⁵⁷.

TTK'nın m. 595/2 hükmüyle limited şirketlerde esas sermaye payının devri, ortaklar genel kurulunun onayına bağlı tutulmuş; bu devir işleminin, şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse genel kurulun onayıyla geçerli olacağı kabul edilmiştir⁵⁸. Bu hâlde, ortakstal nitelikteki bu haklara konu edilen esas sermaye payları ile ilgili olarak, üçüncü bir kişi ile devir sözleşmesinin akdedilmesi durumunda genel kurulun, bu pay devrine onay vermemesi gerektiğini belirtmek mümkündür.

⁵³ Germann 748 N. 1748.

⁵⁴ Germann 748 N. 1748.

⁵⁵ Limited şirket payları üzerinde tanınan bu hakların, Art. 776a OR hükmü uyarınca şirket sözleşmesinde yer almakla korporatif etki doğuracağına ilişkin bkz. Lukas Glanzmann, "Ist die AG als private Gesellschaft ein Auslaufmodell?" (2012) (2) GesKR: Schweizerische Zeitschrift für Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht 260, 262; Nicola Bernardoni, *Kurzkommentar Obligationenrecht* (Hrsg. Heinrich Honsell), (1. Aufl., Helbing Lichtenhahn Verlag 2014) Art. 776 N. 3.

⁵⁶ Martin Frey/Marc Pascal Fischer, "Die GmbH als Rechtsform für Private Equity – Akquisitionsvehikel" (2010) (4) GesKR: Schweizerische Zeitschrift für Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht sowie Umstrukturierungen 533, 535; Tekinalp, *Bağlam* 85.

⁵⁷ Frey/Fischer 535.

⁵⁸ TTK m. 595/2 hükmü uyarınca genel kurulun pay devrine onay vermesi, devrin geçerli olması ve payı devralanın ortak sıfatını kazanması açısından kanundan doğan bir yetkidir. Bu yetkinin, şirket sözleşmesinde öngörülen bir hüküm ile kaldırılması mümkündür. Ayrıntılı değerlendirme için bkz. Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi* § 66 N. 45a.

Zira TTK m. 577’de sayılan şirket sözleşmesi kayıtları, şirket tüzel kişisini ve ortakları bağlayan düzenlemelerdir. Aksi hâlde şirket sözleşmesi hükümlerine aykırı olan bu genel kurul kararının, TTK’nın 622’nci maddesinde TTK m. 445 hükmüne yapılan atıf gereğince, iptal yaptırımıyla karşılaşması ihtimal dâhilindedir⁵⁹.

B. Yan Edim Yükümlülüğü Olarak Nitelendirilmesi

Türk Ticaret Kanunu’nun 606’ncı maddesinin İsviçre hukukunda karşılığı olan Art. 796 OR hükmünün gerekçesinde, limited şirket payları üzerinde kurulan öncelik, önalım ve alım haklarının, ortaksal birer borç olarak yan edim yükümlülüğü niteliğini haiz olduğu belirtilmiştir⁶⁰. Bu bağlamda anılan hakların, üçüncü kişilerin ortak sıfatını kazanmasına engel oluşturan işlevine paralel olarak Art. 796/2 OR hükmünde, yan edim yükümlülüklerinin öngörülme şartları arasında sayılan ortaklar bileşiminin ve şirketin bağımsızlığının korunması amaçlarına hizmet ettiği belirtilmiştir⁶¹.

Türk Ticaret Kanunu’nun 606’ncı maddesinin 1’inci fıkrasında ise limited şirket sözleşmesinde, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet edebilen yan edim yükümlülüklerinin öngörülebileceği hükme bağlanmıştır. Buna karşılık ilgili düzenlemenin gerekçesinde, “*Bu edimler, şirketin konusunu gerçekleştirmesine, ortaklarının bileşiminin korunmasına ve şirketin başka şirketlerin hakimiyeti altına girmemesine hizmet eder*” şeklinde bir ifadeye yer verilmiştir⁶². TTK m. 606’nın gerekçesinde belirtilen bu ifadeden hareketle TTK m. 577/1-(b)’de sayılan hakların, mehzaz hukuka uygun olarak ortakların bileşiminin ve şirketin bağımsızlığının korunmasına hizmet eden birer yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirilmesi mümkündür⁶³. Nitekim işletme konusunun gerçekleştirilmesi kapsamında, şirketin bağımsızlığının ve ortaklar bileşiminin korunması hedeflerinin de yer aldığı düşünülebilir⁶⁴. Kaldı ki TTK m. 606 hükmünün mehzaz düzenlemeye uygun olarak yorumlanması gerektiği de göz önünde bulundurulursa ilgili düzenlemenin, ortaksal nitelikteki bu hakları da birer yan edim yükümlülüğü olarak kapsadığı söylenebilecektir⁶⁵.

Burada belirtilmesi gereken bir diğer husus, anılan hakların ortaksal birer borç olarak yan edim yükümlülüğü şeklinde nitelendirilmesi hâlinde bu yükümlülüklerin, ilgili payın devriyle birlikte payın yeni malikine intikal edeceğine ilişkindir.

⁵⁹ Aynı yönde bkz. Cankat 170.

⁶⁰ Botschaft GmbH 2002 3199.

⁶¹ Botschaft GmbH 2002 3199; Handschin/Truniger § 3 N. 29.

⁶² Bkz. TTK m. 606’nın gerekçesi.

⁶³ Aynı yönde bkz. Hediye Bahar Sayın, “Limited Şirketlerde Yan Edim Yükümlülüğünün Hukuki Niteliği, Hizmet Etiği Amaç ve Konusu” (2019) 23(1) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 25, 53; Murat Yusuf Akın/Rifat Cankat 995, 996.

⁶⁴ Murat Yusuf Akın/Rifat Cankat 996.

⁶⁵ Aynı yönde ve ayrıntılı olarak bkz. Murat Yusuf Akın/Rifat Cankat 996.

Nitekim TTK m. 606/2 hükmü doğrultusunda bu yükümlülüklerin, kanun tarafından esas sermaye payına bağlandığı görülmektedir. Dolayısıyla esas sermaye payına ait bu yükümlülüğün, ilgili payın devredilmesi hâlinde payın yeni maliki tarafından yerine getirileceği anlaşılmaktadır⁶⁶. Bu hâlde TTK m. 577/1-(b)'de sayılan hakların, yan edim yükümlülüğü yüklenmiş olan bu esas sermaye paylarını iktisap eden yeni malike karşı da kullanılabilmesi bir sorun olarak gündeme gelebilir. Bu hususta *Sanwald*, hakkın konusunu oluşturan bu payların maliki olan ortakların şirketten ayrılması durumunda söz konusu hakların da sona ereceğine ilişkin bir şirket sözleşmesi hükmünün öngörülebileceğini ileri sürmüştür. Yazar, özellikle yan edim yükümlülüğünün, söz konusu paya malik olan ortağın şahsına bağlanmış olduğunun her koşulda açıkça tespit edilemeyeceğini ve dolayısıyla, ispat hukuku bağlamında bir sorun çıkmaması amacıyla bu tür bir kaydın, şirket sözleşmesine eklenmesinin faydalı olabileceğini belirtmiştir⁶⁷.

III. LİMİTED ŞİRKETLERDE ÖNCELİK, ÖNALIM VE ALIM HAKLARININ ORTAKLARA VEYA ŞİRKETE KARŞI KULLANILMASINDA BELİRLİ ESASLARIN İNCELENMESİ

Limited şirket sözleşmesinde öngörülen öncelik, önalım ve alım haklarında hak sahibine, hakkın konusunu oluşturan esas sermaye paylarının mülkiyetinin devredilmesi yönünden çeşitli yetkilerin tanınması söz konusudur. Dolayısıyla bir ortağın, esas sermaye paylarının tamamı üzerinde diğer ortaklar veya şirket lehine bu tür bir yükümlülük getirilmesinin ilgili ortağın şirketten çıkarılmasına benzer bir şekilde, ortak sıfatının kaybıyla sonuçlanabileceği görülmektedir. Limited şirketlerde esas sermaye paylarını devretme yükümlülüğü doğuran bu hakların kullanılması, hukuki bir araç olarak, her ne kadar ortağın şirketten çıkarılmasıyla sonuçlansa da her iki hukuki kurumun gerek şekli gerekse işlevsel yönden farklılık arz ettiğini belirtmek gerekir⁶⁸. Dolayısıyla bu hakların, ortaklara karşı ileri sürülmesi hâlinde şirketler hukuku düzenlemeleri ekseninde belirli esasların dikkate alınması ve özellikle şirketin hak sahipliğinde şirketin kendi paylarını iktisap etmesinin koşulları değerlendirilmelidir.

TTK m. 577/1-(b) hükmünde sayılan hakların kullanılması yönünden önem arz eden bir diğer husus ise anılan hakların yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirilmesi hâlinde, şirketin iktisap ettiği kendi esas sermaye paylarıyla ilgili olarak söz konusu hakların şirkete karşı ileri sürülüp sürülemeyeceğine ilişkindir. Zira yan edim yükümlülükleri, şirket sözleşmesinde öngörülmek koşuluyla ortakların, esas sermaye payı borcunun dışında şirkete karşı ifa etmeleri gereken belirli edim-

⁶⁶ Şükrü Yıldız, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku* (Arıkan Yayınevi 2007) 192; Fatih Bilgili/Ertan Demirkapı, *Şirketler Hukuku* (Dora Yayınları 2013) 747.

⁶⁷ *Sanwald* 366, 407.

⁶⁸ *Sanwald* 403; *Germann* 916, N. 2161.

lerden oluşmaktadır⁶⁹. Bu hâlde şirket paylarını konu edinen öncelik, önalım ve alım haklarının kullanılmasına ilişkin belirli esasların, bu hakların ortaklara veya şirkete karşı ileri sürülmesi yönünden ayrı ayrı incelenmesi önem taşımaktadır.

A. Öncelik, Önalım ve Alım Haklarının Şirkete Karşı Kullanılması Yönünden

Türk Ticaret Kanunu'nun 606'ncı maddesinin 1'inci fıkrasında limited şirket sözleşmesiyle, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesine hizmet edebilecek yan edim yükümlülüklerinin öngörülebileceği kabul edilmiştir. İlgili düzenlemenin 2'nci fıkrasında ise yan edim yükümlülüklerinin, kural olarak esas sermaye payına bağlı olduğu öngörülmüştür⁷⁰. Dolayısıyla esas sermaye payına ait bu yükümlülüklerin, ilgili payın maliki tarafından yerine getirileceği anlaşılmaktadır. Bu hâlde birer yan edim yükümlülüğü oluşturan öncelik, önalım ve alım haklarının, şirket tarafından iktisap edilen esas sermaye paylarıyla ilgili olarak şirkete karşı kullanılıp kullanılmayacağı düşünülebilir. Nitekim TTK m. 612 hükmü uyarınca şirket tüzel kişiliğinin, belirli sınırlamalara uygun olmak koşuluyla kendi esas sermaye paylarını iktisabına imkân tanınmıştır. Aynı düzenlemenin 5'inci fıkrasında ise şirketin iktisap ettiği paylarına ilişkin ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinin, söz konusu payların şirketin elinde bulunduğu sürece istenemeyeceği kabul edilmiştir.

Doktrinde ise şirketin iktisap ettiği kendi payları yönünden, alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesinden hareketle söz konusu yükümlülüklerin de ifa edilemeyeceği ileri sürülmüştür⁷¹. Ancak şirketin kendi paylarını iktisap etmesi durumunda istisnai olarak, ilgili paylara bağlı yan yükümlülüklerin sona ermeyeceği ifade edilmiştir. Buna göre yan yükümlülükler, söz konusu esas sermaye payları şirketin elinde bulunduğu sürece donacak ve payın devriyle beraber tekrar talep edilebilir hâle gelecektir⁷². Anılan düzenlemenin İsviçre hukukunda karşılığı olan Art. 783/3 hükmünde ise, şirketin iktisap edeceği esas sermaye paylarına ait ek ödeme ve yan edim yükümlülüklerinin iktisap işleminden önce kaldırılması gerektiği öngörülmüştür. Aksi yönde bir kabul, şirketin kendisine karşı borçlu hâle gelmesi anlamını taşıyacağı için bu borçların tahsil edilmesi mümkün değildir⁷³.

Görüldüğü üzere, şirketin iktisap ettiği esas sermaye paylarına bağlı bu yüküm-

⁶⁹ Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi* § 69 N. 238; Sayın 27.

⁷⁰ Bu yükümlülüğün yerine getirilmesinde ilgili ortağın kişiliğinin önem taşıdığı belirli hâllerde, söz konusu esas sermaye payının devriyle birlikte yan edim yükümlülüğünün de sona ermesi gündeme gelebilir. Ayrıntılı olarak bkz. Hasan Karakılıç, "Limited Ortaklıkta Ek Ödeme Yükümlülüğü" (2014) 4(2) Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi 107, 112.

⁷¹ Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi* § 69 N. 99; Yıldız 150.

⁷² Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi* § 69 N. 99; Mustafa Erdem Can, "Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri" (2011) 9(4) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1, 16.

⁷³ Botschaft GmbH 2002 3183.

lülüklerin akıbeti belirlenirken alacaklı ve borçlu sıfatının birleşmesi hâli dikkate alınmaktadır⁷⁴. Nitekim yan edim yükümlülüklerin, ancak şirkete karşı ifa edilebileceği göz önünde bulundurulursa şirketin iktisap ettiği esas sermaye payları üzerinde kurulan öncelik, önalım ve alım haklarının da ortaksal birer borç olarak şirkete karşı ileri sürülemeyeceği söylenebilir⁷⁵. Her ne kadar TTK m. 577/1-(b) hükmünde bu hakların, ortaklar lehine de tanınabileceği öngörülmüşse de birer yan edim yükümlülüğü olarak şirkete karşı ifa edilmesi gereken bu borcun, söz konusu paylar şirketin elinde bulunduğu sürece ifa edilemeyeceği dikkate alınmalıdır⁷⁶. Kaldı ki TTK m. 612/5 hükmünde de bu hususa ilişkin herhangi bir istisnaya yer verilmediği görülmektedir. Bu hâlde TTK m. 577/1-(b)'de sayılan hakların, şirketin elinde bulunan esas sermaye payları ile ilgili olarak şirkete karşı kullanılmayacağı belirtilebilecektir.

B. Öncelik, Önalım ve Alım Haklarının Ortaklara Karşı Kullanılması Yönünden

Limited şirketlerde öncelik, önalım ve alım haklarının, TTK m. 606 hükmünün gerekçesinde ifade edildiği şekilde, “*şirketin konusunu gerçekleştirmesine*” veya “*ortaklarının bileşiminin korunmasına*” hizmet edecek şekilde, şirket sözleşmesinde öngörülmesi hâlinde birer yan edim yükümlülüğü olarak kabul edilmesi mümkündür⁷⁷. Bu hâlde şirket sözleşmesindeki bu haklara ilişkin kayıtların, yan edim yükümlülüklerinin öngörülme şekli ve esasına uygun olarak düzenlenmesi gerektiği söylenebilir. Ayrıca anılan hakların, ortaklara karşı kullanılması yönünden belirli esasların da dikkate alınması gerekir. Nitekim TTK m. 577/1-(b)'de

⁷⁴ Cankat 104 dpn. 365.

⁷⁵ Doktrinindeki diğer bir görüş ise TTK m. 612/5 hükmünün, TTK m. 577/1-(b)'de belirtilen haklar açısından sınırlı bir uygulama alanına sahip olduğu yönündedir. Bu bağlamda anılan hakların, her durumda şirkete karşı ifa edilmesi gerektiği ve dolayısıyla, şirket tarafından iktisap edilen esas sermaye paylarıyla ilgili olarak ortaklar lehine tanınmış olan bu hakların şirkete karşı ileri sürülebileceği belirtilmiştir. Diğer bir deyişle şirketin hak sahibi olduğu esas sermaye payları için şirket tüzel kişiliği, aynı zamanda anılan hakkın muhatabı olarak öngörülmüşse TTK m. 612/5 hükmü uygulanabilir. Ancak hak sahibi olarak diğer ortakların, şirketin iktisap ettiği paylarla ilgili olarak ve şirkete karşı bu hakları ileri sürmesi mümkündür. Bu görüş için ayrıntılı olarak bkz. Cankat 103-104; İsvBK'nın Art. 796 OR hükmünün gerekçesinde ise şirketin, yan edim yükümlülüklerinin alacaklısı sıfatını taşıdığı belirtilmekle beraber şirkete katılan kişilerin belirli bir bileşimini koruma amacına hizmet ettiği sürece, esas sermaye payları üzerinde şirket, ortaklar veya belirli üçüncü kişiler lehine de öncelikli iktisap haklarının tanınabileceği öngörülmüştür. Bu ifadeden hareketle İsviçre hukukunda bir görüş, limited şirketlerde ortakların veya üçüncü kişilerin de yan yükümlülüklerin alacaklısı olabileceği şeklinde gelişmiştir. Bkz. Guy Mustaki/Edgar Philippin, “Droit privé/Le droit d’emtion statutaire dans la société à responsabilité limitée” (Hrsg. Grégory Bovey et al.) *Mélanges à la mémoire de Bernard Corboz* (Schultess Verlag 2019) 183, 185 <DeepL Translator ile çevrilmiştir, <https://www.deepl.com/tr/translator>> (E.T. 04.09.2023); Ayrıntılı olarak ve farklı yönde bkz. Sanwald 364.

⁷⁶ Yan edim yükümlülüğünün, şirket lehine öngörülmüş olduğuna ilişkin bkz. Hakan Çebi, *Şirketler Hukuku Şerhi* (Ed. Kemal Şenocak), (C. 4, Seçkin Yayınevi 2023) 4348.

⁷⁷ Sanwald 365.

sayılan ve ortaksal birer borç olarak yan edim yükümlülüğü şeklinde nitelendirilen hakların, herhangi bir ortağın esas sermaye paylarının tamamına ilişkin olarak kullanılmasının ve bu şekilde, ortak sıfatının kaybıyla sonuçlanabilecek bir etkinin yaratılıp yaratılmayacağı üzerinde durulmalıdır. Bunun yanı sıra, şirket lehine tanınan bu haklar açısından hakkın kullanımına ilişkin koşulların, sermayenin korunması amacıyla öngörülen kanuni düzenlemeler çerçevesinde ayrıca incelenmesi gerekir.

1. Hakkın Kullanılmasının Ortakların Şirketten Çıkarılmasına İlişkin Düzenlemeler Ekseninde İncelenmesi

TTK'nın m. 640/1 hükmü uyarınca limited şirketlerde ortakların, genel kurul kararıyla şirketten çıkarılmasına ilişkin sebeplerin şirket sözleşmesinde öngörülebileceği kabul edilmiştir. Nitekim limited şirketlerin, bir sermaye şirketi olmakla beraber şahıs şirketlerine özgü nitelikleri haiz olması, şirketten çıkma ve çıkarılmaya ilişkin hükümlerde kendini gösterir⁷⁸. Dolayısıyla ortak sıfatının kaybına yol açabilecek şekilde ve hukuki bir araç olarak, esas sermaye paylarının devrini sağlayan bir hakkın kullanılmasının, limited şirketlerin yapısal özelliklerine aykırı bir durum yaratmayacağı söylenebilir. Buna göre herhangi bir ortağın, tüm esas sermaye paylarının devralınmasına ilişkin hakların kullanılması; fiilî olarak, ilgili ortağın şirketten çıkarılmasıyla sonuçlanabilecektir. Bu hâlde her iki hukuki aracın kullanılmasının, ilgili ortak açısından benzer şekilde sonuç doğurabileceği ve ortak sıfatının kaybına sebep olabileceği görülmektedir. Dolayısıyla ortakların, tüm esas sermaye payları ile ilgili olarak söz konusu hakların kullanılması hâlinde limited şirket ortağının, şirketten çıkarılmasına ilişkin düzenlemelerin uygulanıp uygulanamayacağı tespiti gerekir. Diğer bir deyişle, her iki hukuki aracın kullanım şekli ve esaslarının genel olarak karşılaştırmalı şekilde incelenmesi ve aynı işlevi taşıyabilen bu iki aracın birbirlerinden bağımsız olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğinin üzerinde durulmalıdır.

Doktrinde ileri sürülen bir görüş, limited şirketlerde ortak sıfatının kaybına yol açabilecek şekilde, esas sermaye paylarıyla ilgili olarak alım hakkının kullanılması hâlinde ilgili ortağın, şirketten çıkarılmasına ilişkin kanuni düzenlemelerin uygulama alanı bulacağı yönündedir⁷⁹. Buna göre, limited şirket ortağının şirketten çıkarılması hususunda uygulanan hükümlerin, ortak sıfatının kaybına yol açtığı

⁷⁸ Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi* § 69 N. 13.

⁷⁹ Rita Trigo Trindade, "Droits d'emption dans les statuts d'une SARL" (Hrsg. Jung et al.) *Theorie und Praxis des Unternehmensrechts (Festschrift zu Ehren von Lukas Handschin)* (Schultess Verlag 2020) 675, 686 <DeepL Translator ile çevrilmiştir, <https://www.deepl.com/tr/translator>> (E.T. 04.09.2023); Limited şirketlerde ortağın çıkma ve çıkarılmasına ilişkin esasların, ilgili ortağın tüm esas sermaye paylarına ilişkin olduğuna ve esas sermaye paylarının bir kısmı ile ilgili olarak hukuki bir araç olarak yan edim yükümlülüklerinden faydalanılabileceğine ilişkin bkz. Peter Böckli, *Das neue schweizerische GmbH-Recht - was ist wirklich neu?* (Hrsg. Böckli/Forstmoser) (Schultess Verlag 2006) 41.

tüm durumlarda geçerli olduğu kabul edilmektedir. Doktrindeki diğer görüş ise limited şirketlerde öncelik, önalım ve alım haklarının, ortaklar birer hak ve borç olarak bir ortağın şirketten çıkarılması hâlinde ayrı ve bağımsız bir hukuki sisteme vücut verdiği şeklindedir⁸⁰. Bu değerlendirme uyarınca, anılan hakların şekle ve esasa ilişkin hususları tespit edilirken limited şirket ortağının, şirketten çıkarılmasına ilişkin kanuni düzenlemelerden bağımsız olarak hareket edilmesi gerekir. Kanaatimizce TTK m. 577/1-(b) hükmüyle ilgili hakların, limited şirket ortağının şirketten çıkarılmasına ilişkin TTK m. 640 vd. düzenlemelerinden ayrı ve özel bir düzenlemeye konu edilmiş olması; her iki hukuki aracın, benzer bir şekilde sonuç doğurabilse de birbirlerinden ayrı olarak ele alınması gerektiğini gösterir. Dolayısıyla TTK m. 640 vd. maddelerinde öngörülen esaslara tâbi tutulmamakla beraber bu tür bir hakkın, bir ortağın esas sermaye paylarının tamamına ilişkin olarak kullanılabilmesi ve bu şekilde, ortak sıfatının kaybına sebep olunabileceği söylenebilir. Ayrıca şirketten çıkarılan bir ortağın, esas sermaye paylarının devrini kolaylaştırmak amacıyla bu payların, diğer ortaklar tarafından devralınmasını sağlayacak bir şekilde her iki hukuki aracın birleştirilebileceğine de doktrinde dikkat çekildiği görülmektedir⁸¹.

2. Şirket Sözleşmesi Hükümünün İncelenmesi

Limited şirketlerde öncelik, önalım ve alım haklarının, birer yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirilmesi nedeniyle şirket sözleşmesinde bu hakların, yan edim yükümlülüklerinin hizmet ettiği amaca uygun olarak öngörülmesi mümkündür. Nitekim TTK m. 577/1-(b)'de sayılan bu kayıtların, şekil ve esas yönünden birer yan edim yükümlülüğü olarak kabul edilebilecek şekilde düzenleme altına alınması gerekir. Bu bağlamda söz konusu ortaklar hak ve yükümlülüklerin, şirketin menfaatinden farklı olarak, bireysel ve özel bir menfaate hizmet etmesi mümkün değildir⁸². Ayrıca bu tür şirket sözleşmesi hükümlerine, ortaklar arasında eşit işlem ilkesine aykırı davranılması sonucunu doğurduğu gerekçesiyle itiraz edilebileceğini de belirtmekte fayda vardır⁸³. Dolayısıyla bu tür şirket sözleşmesi hükümlerinin, anılan hakların yan edim yükümlülüğü niteliği dikkate alınarak değerlendirilmesi gerekecektir.

⁸⁰ Mustaki/Philippin 189 vd. <DeepL Translator ile çevrilmiştir, <https://www.deepl.com/tr/translator>> (E.T. 04.09.2023); Sanwald 403.

⁸¹ Sanwald 365, 403; Germann 916, N. 2162.

⁸² Botschaft GmbH 2002 3199.

⁸³ Sanwald 405, 406; Ayrıca TTK m. 577/1-(b)'de sayılan hakların, yan edim yükümlülüğü niteliği göz önünde bulundurulursa TTK m. 607 hükmü uyarınca, şirket sözleşmesi değişikliğiyle bu hakların öngörülmesine veya kapsamının genişletilmesine ilişkin genel kurul kararlarının alınabilmesi için ilgili tüm ortakların onayının aranacağı söylenebilir. Aynı yönde bkz. Cankat 76; Zira burada yan edim yükümlülüğünden etkilenen ortağın onayının bulunması, ilgili ortağa eşit işlem ilkesine aykırı şekilde davranılabilmesinin koşuludur. Bu hususta bkz. Hülya Coştan, "Limited Şirkette Genel Kurul Nisapları" (2015) 1(1) Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 65, 71.

İsviçre hukukunda bu hususu ele alan Sanwald, ilgili hakların her koşulda yan edim yükümlülüklerinin hizmet ettiği amacın kapsamına dâhil olmayacağını belirtmiş ve bu tür bir şirket sözleşmesi hükmünün ayrıca özen gösterilerek düzenlenmesi gerektiği üzerinde durmuştur. Bu bağlamda alım ve satım haklarının, çoğu kez şirketin amacına veya ortaklar çevresinin belirli bir bileşiminin korunmasına hizmet eden birer yan edim yükümlülüğü olarak düzenlenebileceğini ileri sürmüştür⁸⁴. Buna göre şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesinde, ortakların belirli özelliklerinin önem arz ettiği durumlar açısından bu niteliklerin kaybının, yan edim yükümlülüklerinin özel bir şekli olarak esas sermaye payını devretme yükümlülüğünü doğurması mümkündür⁸⁵. Bu hususta Germann ise, esas sermaye paylarına ilişkin devir kısıtlamalarının veya iktisap haklarının, genel olarak şirketin bağımsızlığının korunmasına hizmet eden yan edim yükümlülükleri kapsamında ele alınabileceğini belirtmiştir. Bu değerlendirme uyarınca öncelik, önalım ve alım hakları, şirketin gruplaşmasına yol açabilecek bir kontrol gücünün oluşmasını önlemeyi amaçlayan yan yükümlülükler kapsamında sayılmıştır⁸⁶.

Görüldüğü üzere bu haklar, limited şirketlerin korporatif yapısını şekillendiren kişisel unsurları güçlendirmek açısından işlevsel birer araç olarak kullanılabilir⁸⁷. Bu bağlamda ilgili hakların, ortaklar topluluğunun temel yapısını ve korporatif düzenin bilinen işleyişini korumak amacıyla öngörülmesi mümkündür. Bununla beraber bu tür kayıtların, birer yan edim yükümlülüğü oluşturması nedeniyle şirket sözleşmesinde düzenlenirken sınırlarının da kesin olarak belirlenmesi gerekir. Dolayısıyla yan edim yükümlülüklerinin amacına uygunluk şartının yanı sıra hakkın kullanım şekline ilişkin tüm hususların da açık bir şekilde düzenlenmesi gerektiğine temas etmekte fayda vardır⁸⁸.

C. Öncelik, Önalım ve Alım Haklarının Kullanılmasına İlişkin Koşulların Belirlenmesi

Limited şirketlerde öncelik, önalım ve alım haklarının, esas sermaye paylarıyla ilgili olarak ortaklara karşı kullanılmasında belirli esaslara riayet edilmesi gerekir. Nitekim bu hakların kullanılması, ortak sıfatının kaybına sebep olabileceği için anılan hakların tanınmasının, ilgili ortakların rızasını gerektireceği söylenebilir. Zira bir ortağın, kanunda öngörülen istisnalar dışında haklarının kısıtlanması veya kaldırılması, ancak rızasının bulunması hâlinde mümkündür⁸⁹.

⁸⁴ Sanwald 365, 403.

⁸⁵ Örneğin bir limited şirketin, ticari faaliyetlerini belirli bir meslek alanında yürütmesi durumunda ortağın, bu mesleki faaliyete ilişkin haiz olduğu belirli bir nitelik veya yeterliliği kaybetmesi düşünülebilir. Ayrıca bkz. Sanwald 365.

⁸⁶ Germann 342, N. 820.

⁸⁷ Germann 748, N. 1749.

⁸⁸ Germann 748, N. 1748, N. 1749.

⁸⁹ Sanwald 46, 404; Ortağın itiraz hakkı ve çıkarmanın iptali davasını açma hakkının vazgeçilemez hak niteliğine ilişkin ayrıntılı olarak bkz. Tekinalp, *Sermaye Ortaklıkları* N. 21-44a; Sanwald 46, 404.

Limited şirket sözleşmesinde esas sermaye paylarıyla ilgili olarak öngörülen bu hakların, ancak şirketin organları aracılığıyla kullanılabilmesini ayrıca belirtmek gerekir. Nitekim TTK m. 577/1-(b)'deki ilgili kayıtlar, şirket sözleşmesinin korporatif hükümleri arasında sayılmış ve ilgili düzenlemelerin, ortaksal alanda etki doğuracağı kabul edilmiştir. Dolayısıyla şirket tüzel kişisinin yanı sıra herhangi bir ortak veya ortaklar lehine tanınan bu hakların da yine şirketin organları aracılığıyla kullanılabilmesi görülmektedir. Kaldı ki TTK m. 616/2-(b) hükmünde de söz konusu hakların kullanılmasına ilişkin karar verilmesi, genel kurulun devredilmez yetkileri arasında sayılmıştır. Böylece anılan hakların, yalnızca ortaksal niteliği gereği değil, hakkın kullanılmasında uyulması gereken koşullara riayet edilmesi açısından da şirketler hukuku düzenlemeleriyle öngörülen yaptırımlar çerçevesinde belirli bir koruma sağlanmıştır⁹⁰. Bununla beraber söz konusu hakların kullanılmasına ilişkin genel kurul kararları açısından TTK'da özel bir nisaba yer verilmemiştir. TTK m. 620 hükmünde ise olağan genel kurul kararlarının, şirket sözleşmesinde aksi öngörülmedikçe toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğuyla alınacağı kabul edilmiştir.

Limited şirketlerde öncelik, önalım ve alım haklarının kullanılmasına ilişkin genel kurul kararlarında, hakkın kullanılması hakkın muhatabı olan ortağın ortaklık ilişkisinin sona ermesiyle sonuçlansa bile TTK m. 620'de öngörülen nisabın uygulanacağı söylenebilir. Her ne kadar TTK m. 621/1-(h) hükmü gereği, ortakların şirketten çıkarılması hakkındaki genel kurul kararlarında önemli karar nisabının uygulanacağı ileri sürülebilirse de TTK m. 577/1-(b)'de ayrı ve özel bir düzenlemeye konu edilen bu hakların, TTK m. 640 vd. düzenlemelerinden ayrı ve bağımsız bir hukuki sisteme vücut verdiği dikkate alınmalıdır⁹¹. Dolayısıyla bu hakların kullanılmasının, ilgili ortak açısından ortak sıfatının kaybıyla sonuçlanabileceği hâllerde de söz konusu genel kurul kararlarının, TTK m. 620'de öngörülen nisapla alınacağı belirtilebilir.

Benzer şekilde, şirket tüzel kişiliği lehine tanınan bu hakların, ortaklara karşı kullanıldığı hâllerde de şirketin kendi paylarını iktisabına ilişkin hangi sınırlamaların uygulanacağı tespit edilirken ortakların şirketten çıkarılmasına ilişkin usulden bağımsız olarak hareket edilmelidir. Bilindiği üzere, TTK m. 577/1-(b)'de sayılan hakların, şirket tarafından ortaklara karşı kullanıldığı hâllerde sermayenin korunması amacıyla belirli koşullara uyulması söz konusu olur. TTK m. 612/1 hükmünde bu husus, esas sermaye paylarının iktisabı için gerekli tutarda serbestçe kullanılabilir özkaynaklara sahip olunması ve söz konusu payların itibarî değerlerinin toplamının, esas sermayenin yüzde onunu aşmaması şartlarına tâbi tutulmuştur.

Limited şirket ortağının, şirketten çıkarılması hâlinde ise şirketin kendi paylarını iktisabıyla ilgili olarak uygulama alanı bulan koşulların özellikle üç farklı

⁹⁰ Trigo Trindade 687 <DeepL Translator ile çevrilmiştir, <https://www.deepl.com/tr/translator>> (E.T. 04.09.2023).

⁹¹ Bu hususta bkz. dpn. 76.

hususla farklılık arz ettiğini belirtmekte fayda vardır. Nitekim TTK m. 612/2’de esas sermaye paylarının iktisabı şirket sözleşmesinde öngörülen bir çıkarılma hâli gereğiye yüzde on şeklinde belirlenmiş olan bu üst sınırın, yüzde yirmi olarak uygulanacağı kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra TTK m. 642/1-(a) hükmüyle, şirketten ayrılan bir ortağa esas sermaye payının değerine karşılık olarak ödenen ayrılma akçesi çerçevesinde, şirketin kendi paylarını iktisabıyla ilgili olarak “serbestçe kullanılabilir özkaynak” değil, “kullanılabilir özkaynak” üzerinde tasarruf edilmesi koşuluna işaret edilmiştir⁹². Ayrıca TTK m. 642/3 hükmünde ayrılma akçesinin ödenmemiş kısmının; şirkete karşı, bütün alacaklılardan sonra gelen bir alacak oluşturduğu ve yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarının tespitiyle muaccel hâle geleceği öngörülmüştür⁹³. Bu şekilde, ayrılan ortağa ödenmemiş olan bu bedelin, esas sermaye payının geri ödenmesine benzer bir nitelikte, anapara faizi işletilemeyen ve vadesi gelmemiş bir alacak teşkil edeceği kabul edilmiştir⁹⁴.

Kanaatimizce TTK m. 577/1-(b)’de şirket lehine tanınan bu hakların, herhangi bir ortağın esas sermaye paylarının tamamına ilişkin olarak kullanılmasıyla her ne kadar ilgili ortağın, şirketten ayrılması gündeme gelebilirse de şirketin kendi paylarını iktisabı yönünden yalnız TTK m. 612/1 hükmünün uygulanacağı söylenebilir. Zira ilgili ortağın, ortaklık ilişkisinin sona ermesiyle sonuçlansa da limited şirketlerde her iki hukuki aracın birbirlerinden farklı ve bağımsız bir sisteme vücut verdiği düşünülebilir. Nitekim Türk Ticaret Kanunu’nda öncelik, önalım ve alım haklarına ilişkin esasların; limited şirket ortağının, şirketten çıkarılmasına ilişkin usul ve esastan ayrı olarak düzenleme altına alınmış olması da bu fikri uyandırmaktadır. Dolayısıyla şirketten ayrılan bir ortağa, esas sermaye payına karşılık olarak ödenmesi gereken bedel çerçevesinde gerek şirketin kendi paylarını iktisabı yönünden gerekse ayrılma akçesinin ödenme şekline ilişkin olarak belirtilen bu üç temel esasın; herhangi bir ortağın, tüm esas sermaye paylarıyla ilgili olarak kullanılan alım hakları bakımından farklılık arz edeceğini belirtmek mümkündür⁹⁵.

⁹² Serbestçe kullanılabilir özkaynağın belirlenmesinde, yedek akçelerin hiçbir amaca bağlanmamış olması ve şirketin zararları dikkate alınmaktadır. Bu hususta bkz. Pulaşlı, *Şirketler Hukuku Şerhi* § 69, N. 147; Her iki kavramın ne ifade ettiğine ilişkin ayrıntılı olarak bkz. Esra Cenkeci, “Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)” (2018) (4) Ankara Barosu Dergisi 1, 17 vd.

⁹³ İsvBK’nın Art. 825a/3 hükmünde, ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı açısından faiz doğurmayan bir alacak hakkına açıkça işaret edilmiştir. TTK m. 642/3’te ise bu husus açıkça belirtilmemiş; ilgili hükmün gerekçesinde ise, ortağın bir alacak hakkı elde ederken şirketin de faiz işlememesi ve öz sermaye belirleninceye kadar herhangi bir ödeme yükümünün doğmamasıyla korunduğu ifade edilmiştir. Ayrıntılı olarak bkz. Cenkeci 32, 33.

⁹⁴ Sanwald 404.

⁹⁵ Sanwald 403, 404.

SONUÇ

Türk Ticaret Kanunu'nun 577'nci maddesi ile limited şirketlerde esas sermaye payları ile ilgili olarak tanınan öncelik, önalım ve alım haklarının, şirket sözleşmesinde öngörülmekle ortaksal nitelik kazanacağı kabul edilmiştir. TTK'nın 587'nci maddesinde ise ticaret siciline tescil ve ilan edilen şirket sözleşmesinin, TTK'nın 36'ncı maddesinin uygulama alanına giren hususları sayılmış ve ilgili düzenlemenin 1/-(j) bendinde, şirket sözleşmesinde yer alan anılan haklara temas edilmiştir. TTK m. 577 hükmü uyarınca bir limited şirket sözleşmesinde yer alan öncelik, önalım ve alım haklarının, ortaksal birer hak ve yükümlülük oluşturduğu anlaşılmaktadır. Tescil ve ilan olunan şirket sözleşmesindeki bu hakların, üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilirliği ise ilgili hükümde TTK m. 36'ya yapılan yollama gereği söz konusu düzenlemelerin, sicil olumlu etkisinin geçerli olduğu kayıtlar arasında sayılmasına dayanmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu'nun 606'ncı maddesinin İsviçre hukukunda karşılığı olan Art. 796 OR hükmü uyarınca, limited şirket payları üzerinde kurulan öncelik, önalım ve alım haklarının, ortaksal birer borç olarak yan edim yükümlülüğü niteliğini haiz olduğu öngörülmüştür. TTK'nın 606'ncı maddesinde ise bir limited şirket sözleşmesinde, şirketin işletme konusunun gerçekleşmesine hizmet edebilecek yan edim yükümlülüklerinin öngörülebileceği belirtilmiştir. Ayrıca ilgili düzenlemenin gerekçesinde *"Bu edimler; şirketin konusunu gerçekleştirmesine, ortaklarının bileşiminin korunmasına ve şirketin başka şirketlerin hakimiyeti altına girmemesine hizmet eder"* şeklinde bir ifadeye yer verilmiştir. TTK m. 606'nın gerekçesinde belirtilen bu ifadeden hareketle TTK m. 577/1-(b)'de sayılan hakların, mehz hukuka uygun olarak ortakların bileşiminin ve şirketin bağımsızlığının korunmasına hizmet eden birer yan edim yükümlülüğü olarak nitelendirilebileceği söylenebilir. Bu hâlde birer yan edim yükümlülüğü oluşturan bu hakların, şirket sözleşmesinde düzenlenirken yan edim yükümlülüklerin hizmet ettiği amaca uygun olup olmadığının da dikkate alınması gerekecektir.

Türk Ticaret Kanunu'nun m. 577/1-(b) hükmünde sayılan hakların, herhangi bir ortağın tüm esas sermaye paylarına ilişkin olarak kullanılması; ilgili ortağın şirketten ayrılmasıyla sonuçlanabilirse de bu hususta, limited şirket ortağının şirketten çıkarılmasına ilişkin usul ve esaslardan bağımsız olarak hareket edilmesi gerekir. Nitekim limited şirketlerde her iki hukuki aracın birbirlerinden ayrı ve farklı bir hukuki sisteme vücut verdiği görülmektedir. Bu hâlde TTK m. 640 vd. maddelerinde öngörülen esaslara tâbi tutulmamakla beraber söz konusu alım haklarının, bir ortağın esas sermaye paylarının tamamına ilişkin olarak kullanılabilmesi ve bu şekilde, ortak sıfatının kaybına sebep olunabileceği düşünülebilir.

Limited şirket sözleşmesinde esas sermaye paylarıyla ilgili olarak öngörülen bu hakların, ancak şirketin organları aracılığıyla kullanılabilmesini de belirtmek gerekir. Bu husus, yalnız şirkete tanınan haklar açısından değil, herhangi bir ortak veya ortaklar lehine tanınan ortaksal nitelikteki bu hakların da genel kurulda

kullanılabileceğini gösterir. TTK m. 616/2-(b) hükmünde de söz konusu hakların kullanılmasına ilişkin karar verilmesi, genel kurulun devredilmez yetkileri arasında sayılmış; ancak bu tür genel kurul kararları için özel bir nisap hükme bağlanmamıştır. Bu hâlde anılan hakların kullanılmasına ilişkin genel kurul kararlarında; hakkın muhatabı olan ortağın, ortaklık ilişkisinin sona ermesiyle sonuçlansa bile TTK m. 620’de öngörülen nisabın uygulanacağı belirtilebilir. Benzer şekilde, şirket tüzel kişisi lehine tanınan bu hakların, ortaklara karşı kullanıldığı hâllerde de şirketin kendi paylarını iktisabına ilişkin hangi sınırlamaların uygulanacağı tespit edilirken ortakların, şirketten çıkarılmasına ilişkin usulden bağımsız olarak hareket edilmesi mümkündür. Dolayısıyla TTK m. 577/1-(b)’de sayılan hakların kullanılması; herhangi bir ortağın, şirketten ayrılmasıyla sonuçlanabilirse de şirketin kendi paylarını iktisabına ilişkin sınırlamalar bakımından, TTK m. 612/1 hükmünün uygulama alanı bulacağı söylenebilir. Bu bağlamda şirketin, esas sermaye paylarının iktisabı için gerekli tutarda serbestçe kullanılabilir özkaynaklara sahip olması ve bu payların itibarî değerlerinin toplamının, esas sermayenin yüzde onunu aşmaması şartlarına bağlı olarak anılan haklara konu edilen payları devralabileceğini belirtmek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Akalp Demirtabak D, *Yasal Önalım Hakkı* (On İki Levha Yayıncılık 2010).
- Akın M. Y ve Cankat R, “Limited Ortaklıklarda Opsiyon Haklarının Hukuki Niteliği” (2022) 28(2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 980-1002.
- Amstutz M ve Chappuis F, *Basler Kommentar Obligationenrecht II* (Hrsg. Honssell et al.), (5. Aufl., Helbing Lichtenhahn Verlag 2016) Art.792–799 OR (Anılış: BSK-OR II).
- Arnold A, *Kölner Kommentar zum Aktiengesetz* (Hrsg. Noack/Zetzsche), (Bd. 1, 4. Aufl., Carl Heymanns Verlag 2023).
- Bahtiyar M, “Anonim Ortaklıkta Payların Üçüncü Kişiye Satılması Durumunda Diğer Ortaklara Önalım Hakkı Tanıyan Anasözleşme Hükümleri ve Etkileri” (2001) 11(2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 83-127.
- Bahtiyar M, *Anonim Ortaklık Anasözleşmesi* (Beta Yayıncılık 2001).
- Bernardoni N, *Kurzkomentar Obligationenrecht* (Hrsg. Heinrich Honssell), (1. Aufl., Helbing Lichtenhahn Verlag 2014) Art.772-783 OR.
- Bilgili F ve Demirkapı E, *Şirketler Hukuku* (Dora Yayınları 2013).
- Bozkurt T, *Anonim Şirketlerde Pay Devrinin Sınırlandırılması* (On İki Levha Yayınları 2016).

Böckli P, *Das neue schweizerische GmbH-Recht - was ist wirklich neu?* (Hrsg. Böckli/Forstmoser) (Schulthess Verlag 2006).

Can M. E, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Şirket Ortağının Borçları ve Yükümlülükleri” (2011) 9(4) Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 1-24.

Cankat R, “Limited Ortaklıklarda Opsiyon Hakları” (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi 2017).

Cenkci E, “Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)” (2018) (4) Ankara Barosu Dergisi 1-50.

Coştan H, “Limited Şirkette Genel Kurul Nisapları” (2015) 1(1) Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 65-74.

Çebi H, *Şirketler Hukuku Şerhi* (Ed. Kemal Şenocak), (C. 4, Seçkin Yayınevi 2023) (Anlış: Şirketler Hukuku Şerhi).

Eren F, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler* (8. Baskı, Yetkin Yayınları 2020).

Fleischer H, “Zur Auslegung von Gesellschaftsverträgen und Satzungen-Notizen aus rechtsdogmatischer und rechtsvergleichender Sicht” (Hrsg. Vogt et al.) *Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht in Deutschland, Österreich und der Schweiz 2014* (Mohr Siebeck 2014) 181-210.

Forstmoser P ve Kuchler M, *Schweizerisches Aktienrecht 2020* (Das neue Recht der AG, der GmbH und der Genossenschaft und die damit verbundenen weiteren Gesetzesänderungen) (Stämpfli Verlag AG 2022).

Frey M ve Fischer M. P, “Die GmbH als Rechtsform für Private Equity – Akquisitionsvehikel” (2010) (4) GesKR: Schweizerische Zeitschrift für Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht sowie Umstrukturierungen 533-538.

Germann S, *Die Personalistische AG und GmbH (Unter besonderer Berücksichtigung von Aktionär- und Gesellschafterbindungsverträgen)* (Hrsg. Peter Forstmoser), (Dike Verlag 2015).

Glanzmann L, “Ist die AG als private Gesellschaft ein Auslaufmodell?” (2012) (2) GesKR: Schweizerische Zeitschrift für Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht 260-269.

Handschin L ve Truniger C, *Die GmbH* (3. Aufl., Schulthess Juristische Medien AG 2019).

Handschin L, “Reichweite und Grenzen der Gestaltungsfreiheit im GmbH-Binnenrecht” (Hrsg. Fleischer et al.), *Konvergenzen und Divergenzen im deutschen, österreichischen und schweizerischen Gesellschafts- und Kapitalmarktrecht* (Mohr Siebeck 2011) 329-249.

Henrich D, *Vorvertrag, Optionsvertrag, Vorrechtsvertrag (Eine dogmatisch-systematische Untersuchung der vertraglichen Bindungen vor und zu einem Vertragsschluss)* (Beiträge zum ausländischen und internationalen Privatrecht, Bd. 32, Walter de Gruyter GmbH & Co KG, 2020).

Huber-Purtschert T ve Maissen E, “Vorhandrechte in Aktionärbindungsverträgen: Ein Beitrag zu den Anforderungen an die Ausgestaltung” (Hrsg. Portmann et al.), *Gedenkschrift für Claire Huguenin* (Dike Verlag 2020) 181-201.

Karakılıç H, “Limited Ortaklıkta Ek Ödeme Yükümlülüğü” (2014) 4(2) Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi 107-144.

Kasper Lehne S, “Statuten der GmbH” (Hrsg. Münch et al.), *Schweizer Vertrags-handbuch* (3. Aufl., Helbing Lichtenhahn Verlag 2018).

Kaya M. İ, *Şartlı Sermaye Artırımı* (Yetkin Yayınları 2009).

Kendigelen A, *Yeni Türk Ticaret Kanunu (Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler)* (3. Baskı, On İki Levha Yayınları 2016).

Keskin H, “Emredici Hükümler İlkesinin Borsaya Kote Edilmemiş Anonim Şirketlerde Daha Esnek Yorumlanmasına İlişkin Avusturya Yüksek Mahkemesi (OGH) Kararı” (2015) 31(4) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 193-220.

Kırca Ç, “Önalım Hakkı Konusunda Medeni Kanundaki Değişiklikler” *Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı* (Beta Yayıncılık, 2002) 1179-1203.

Küng M ve Camp R, *GmbH-Recht Kommentar (Das revidierte Recht zur Gesellschaft mit beschränkter Haftung)* (Orell Füssli Verlag 2006).

Meier Schleich P, “Option und Optionsvertrag (Vertragsherbeiführende Optionsrechte aus schuldrechtlicher Sicht)” *Zürcher Studien zum Privatrecht* (Schulthess Juristische Medien AG 2016).

Meier-Hayoz A ve Forstmoser P, *Schweizerisches Gesellschaftsrecht, (Mit neuem Recht der GmbH, der Revision und der kollektiven Kapitalanlagen)* (Stämpfli Verlag AG 2008).

Mommendey F, *Unternehmensrecht der Schweiz (Handbuch für Lehre und Praxis)* (Tobler Verlag 2009).

Moroğlu E, “Anonim Ortaklık Anasözleşmesi ve Hukuki Niteliği” *Prof. Dr. M. Kemal Oğuzman’ın Anısına Armağan* (Beta Yayıncılık 2000) 515-523.

Mustaki G ve Philippin E, “Droit privé/Le droit d’emption statutaire dans la société à responsabilité limitée” (Hrsg. Grégory Bovey et al.) *Mélanges à la mémoire de Bernard Corboz* (Schultess Verlag 2019) 183-196, <DeepL Translator ile çevrilmiştir, <https://www.deepl.com/tr/translator>> (E.T. 04.09.2023).

Noack U, “Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (Gm-

bHG)” (Hrsg. Noack/Servatius/Haas), *Beck’sche Kurzkommentare* (23. Aufl., Verlag C.H.Beck 2022).

Oğuzman M. K, Seliçi Ö, Oktay Özdemir S, *Eşya Hukuku Kısaltılmış Ders Kitabı* (3. Baskı, Filiz Kitabevi 2020).

Okutan Nilsson G, *Anonim Ortaklıklarda Pay Sahipleri Sözleşmeleri* (Çağa Hukuk Vakfı Yayınları 2003).

Pulaşlı H, “Limited Şirketler Hukukundaki Güncel Gelişmeler ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısındaki Bazı Sorunlar” (2009) 25(2) *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 37-54 (Anılış: Limited Şirketler).

Pulaşlı H, *Şirketler Hukuku Şerhi* (C. 4, Adalet Yayınevi 2022) (Anılış: Şirketler Hukuku Şerhi).

Sailer-Coceani V, *Münchener Handbuch des Gesellschaftsrechts* (Hrsg. Hoffman-Becking), (Bd. 4, 4. Aufl., Verlag C.H.Beck 2015).

Sanwald R, *Austritt und Ausschluss aus AG und GmbH* (Schweizer Schriften zum Handels- und Wirtschaftsrecht, Bd. 280, Dike Verlag 2009).

Sayın H. B, “Limited Şirketlerde Yan Edim Yükümlülüğünün Hukuki Niteliği, Hizmet Ettiği Amaç ve Konusu” (2019) 23(1) *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25-59.

Schenker F, *Basler Kommentar Obligationenrecht II* (Hrsg. Honsell et al.), (5. Aufl, Helbing Lichtenhahn Verlag 2016) Art.832–838 OR (Anılış: BSK-OR II).

Siffert R, Fischer M. P ve Petrin M, *GmbH-Recht (Revidiertes Recht der Gesellschaft mit beschränkter Haftung)* (Stämpfli Verlag AG 2008) Art.772-827 OR.

Tandoğan H, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri* (C. I, 6. Baskı, Vedat Kitapçılık 2008).

Tekinalp Ü, “Anonim Ortaklık Payının Alım, Önalım, Geriyealım ve Benzer Haklara Konu Olması Sorunu” *Medeni Kanun 50.Yıl Sempozyumu* (Fakülteler Matbaası 1978) 345-357 (Anılış: Alım, Önalım, Geriyealım ve Benzer Haklar).

Tekinalp Ü, *Anonim Ortaklıkta Yeni Bağlam Sisteminin Esasları (Pay Defteri Hukuku ile)* (Vedat Kitapçılık 2012) (Anılış: Alım, Önalım, Geriyealım ve Benzer Haklar).

Tekinalp Ü, *Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku* (5. Baskı, Vedat Kitapçılık 2020) (Anılış: Sermaye Ortaklıkları).

Trigo Trindade R, “Droits d’emption dans les statuts d’une SARL” (Hrsg. Jung et al.) *Theorie und Praxis des Unternehmensrechts (Festschrift zu Ehren von Lukas Handschin)* (Schultess Verlag 2020) 675-690, <DeepL Translator ile çevrilmiştir, <https://www.deepl.com/tr/translator>> (E.T. 04.09.2023).

Truffer R ve Dubs D, *Basler Kommentar Obligationenrecht II* (Hrsg. Honsell et al.), (5. Aufl., Helbing Lichtenhahn Verlag 2016) Art.698–704 OR, Art.705–706b OR, Art.804–808c OR, Art.816 OR.

Trüeb H. R, “GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere-Bucheffektengesetz” (Hrsg. Roberto/Trüeb), *CHK-Handkommentar zum Schweizer Privatrecht* (3. Aufl., Schulthess Juristische Medien AG 2016) Art.772 – 803 OR, Art.821 – 827 OR (Anılış: CHK-OR).

Tütüncü M, *Şirketler Hukuku Şerhi* (Ed. Kemal Şenocak), (C. 4, Seçkin Yayınevi 2023) (Anılış: Şirketler Hukuku Şerhi).

Veziroğlu C, *Anonim Ortaklıklar Hukukunda Esas Sözleşme Özgürlüğü ve Sınırları* (On İki Levha Yayınları 2021).

Vischer M, “Der Aktionärbindungsvertrag als Instrument der Nachfolgeplanung (bei Aktiengesellschaften)” (2020) (1) Successio, <<https://www.successio.ch/de/artikel/2504-0812-2020-0001/der-aktionarbindungsvertrag-als-instrument-der-nachfolgeplanung-bei>> (E.T. 24.10.2022).

von Steiger W, “Die Gesellschaft mit beschränkter Haftung” (Hrsg. Beck et al.), *Zürcher Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch: Obligationenrecht* (Bd. 5, Schülthess & Co AG 1965) Art.772-827 OR.

Yıldız Ş, *Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Şirketler Hukuku* (Arıkan Yayınevi 2007).